

This book is provided in digital form with the permission of the rightsholder as part of a Google project to make the world's books discoverable online.

The rightsholder has graciously given you the freedom to download all pages of this book. No additional commercial or other uses have been granted.

Please note that all copyrights remain reserved.

About Google Books

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Books helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

İSLÂMÎ HAREKETTE EYLEM BİRLİĞİ

*Prof. Dr. Muhammed
E. el-Beyânûnî*

SEHA
NESRİYAT

أ. د. مُحَمَّدٌ أَبُو الْفَتْحِ الدَّانُونِي
الموقع الرسمي BEYANOUNI.COM

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أ. د. محمد أبو الفتح البانوني
الموقع الرسمي BEYANOUNI.COM

Seha Neşriyat: 83
Düşünce Serisi: 9

أ. د. مُحَمَّدٌ أَبُو الْفَتْحِ الدَّانُونِي
الموقع الرسمي BEYANOUNI.COM

Kapak : Özkul EREN
Kapak Baskısı : Şan Matbaası
Dizgi : Divan Tel: 511 72 75
Baskı : Gündoğdu Matbaası
Cilt : Güven Mücellithanesi
: İSTANBUL-1991

İSLÂMÎ HAREKETTE EYLEM BİRLİĞİ

Prof.Dr. Muhammed E.el-Beyânûnî

Tercüme: Hayati Yılmaz

SEHA Neşriyat ve Ticaret A.Ş.

Merkez: Feyzullah Ef. Sok. No: 6 Fatih-İstanbul © 524 16 00

Şube : Hacıbayram Cad. No: 12 Ulus- Ankara © 312 65 28

أ. د. مُحَمَّدٌ أَبُو الْفَتْحِ الدَّيَّانُونِي
الموقع الرسمي BEYANOUNI.COM

İÇİNDEKİLER

İçindekiler.....	5
YAYINCI'dan birkaz söz.....	7
Arapça orijinalinin YAYINCI'sına ait SUNUŞ'tan:	9
ÖNSÖZ	15
GİRİŞ	21
İslâmî cemaatlerin birden çok olması gerçeği ve bunların doğuş sebepleri	21
İSLÂMÎ HAREKETTE EYLEM BİRLİĞİ	37
İslâmî cemaatleşmelerin çeşitleri ve şekilleri	38
İslâmî cemaatler arasındaki önemli müşterek noktalar	41
İslâmî cemaatler arasındaki önemli ihtilâf noktaları	44
Çok cemaatliliğin bazı olumlu yönleri	50
Çok cemaatliliğin bazı olumsuz yönleri	55

Olumsuz yönlerin giderilmesi için başvurulacak bazı yollar	58
İslâmî hareketin birliği yolunda bulunması zarûrî kâide ve esaslar	63
İslâmî hareketin birliği konusunda uygulanabilir bazı yöntemlerin takdimi ...	69
İslâmî hareketin birliği yolunda denemeler ve bazı engeller	72
Arzulanan hedefi gerçekleştirme yolunda yeni bir adım ve bu adımın gerektirdiği hususlar	77
SONUÇ	82
Bibliyografya	87

YAYINCI'DAN BİRKAÇ SÖZ

Müslümanların arasında birlik ve kaynaşma, ayrı ayrı sesler yerine tek fikir ve tek söz sahibi olma, kendilerini ilgilendiren hususlarda davranış beraberliği, samimî müslümanların çoktandır gönlünde yatmakta ve bugüne kadar bu konuyu halledememenin üzüntüsü ve iç ezikliği, yürekleri sızlatan bir konu olmağa hâlâ devam etmektedir.

Zaman zaman bu konuya değinen yazılar ve yayınlara çeşitli organlarda rastlanmakta ise de, yine bugüne kadar, derde şifa olacak müessir bir adım, net bir şekilde ortaya çıkmış değildir.

Yıllar önce de aynı konu mevzuubahs olurken, o zamanın şartlarına göre "din" kelimesinin bile ağza alınmasının zorluğu düşünülünce, gayret sahibi münferit şahıslar etrafında oluşan cemaatçiklerin dahî zaruret olduğu, kendiliğinden kabul edilmek durumunda kalıyordu. Bu şekilde birtakım gruplar teşekkül edince, vâkıalar göstermiştir ki, böyle çalışmayla seneler geçse, yine bir yere varılamaz ve ihtiyaçlar kat'iyen karşılanamaz. Öyle ise ne yapıp yapıp, bir an evvel birliktelik sağlanmalı, dağınıklık ve perişanlıktan kurtulunmalıydı. Ancak ne var ki, arzuların gerçekleşmesi, her zaman pek kolay olmuyordu. Netice itiba-

riyle herkesin kafasına dank edinceye ve musibetlerle karşılaşa karşılaşa fikirlerin tamamen olgunlaşmasına kadar, istemiye istemiye dağınıklığa katlanmaktan başka çâre kalmıyordu.

Aslında katlanmasanız bile, birlik için çalışmalar, bazı sosyal hastalıklarımız yüzünden, tam tersine ayrılıkların derinleşmesine dahî yol açabiliyordu.

Şüphesiz bu dert sadece memleketimize ait olmadığı gibi, aynı konuda düşünen kafalar yalnız bizde bulunmuyor. İşte ilim ehli bir âilenin mütefekkir çocuğu Beyânûnî de, hayatını İslâm âleminin birliği yolunda vakfetmiş ve bu sahada gayret ve bilgi ile çalışan, az bulunan şahsiyetlerden biridir. Sizlere sunduğumuz boyutları küçük, fakat önemi büyük kitabında, ihlâslı çalışmalarıyla vardığı sonuçların ve tavsiyelerinin bir özetini bulacak, üzerinde derin derin düşünmek ve mutlaka birşeyler yapmak ihtiyacını duyacaksınız.

Görülecektir ki asıl mahzur, cemaatlerin birleşememesi değil, kendi içlerinde ve önemli gördükleri gayeleri için ayrı ayrı çalışmakla birlikte, dirsek temasını sağlayamamaları ve asgarî ortak yönlerinde anlaşıp, ana noktalar da olsun birliği ve anlaşmayı gözetememeleridir. Kitabınız, konuyu çeşitli yönleriyle ele alıp incelerken, pratik bazı teklif ve sonuçları da takdim etmek suretiyle bizleri aydınlatmaktadır.

Sizi bu ilgi çekici konuyla başbaşa bırakırken, tesirini en kısa zamanda halketmesini Cenâb-ı Hallâk'tan dileriz. Şüphesiz tevfik te O'ndandır.

SEHA NEŞRİYAT

**Arapça orijinalinin
YAYINCI'sına ait SUNUŞ'tan:**

Hamd, âlemlerin Rabbı olan Allah'a mahsus-tur.

Salât ve selâm bu ümmetin birliğini gerçekleştiren, Efendimiz, Önderimiz Muhammed'e (s.a.s.) olsun ki, şöyle buyurdular:

"Aralarındaki sevimlerinde, birbirlerine acımlarında ve şefkat göstermelerinde, mü'minlerin misâli vücuttur; onun bir uzvu rahatsız olduğunda, diğer organları da uyku-yu bırakır ve onun isteğine kulak verirler."(1)

Bu ümmetin birliğini korumak ve gözetmeğe devamlı olarak gayret eden ve ümmeti hidayet yoluna sevkeden sahâbe ve tâbiûnden ve kıyamete kadar "ihsân" ile onlara uyanlardan Allah râzı olsun.

İslâm ümmeti'nin birliği, onun en belirgin

1- Sahîh-i Buhârî edeb (Fethu'l-bârî 10/438); Sahîh-i Müslim, birr (Şerh-i Neve'vî 16/140)

özelliklerinden ve en yüce vasıflarındandır. Bu özellik yegâne "ma'bud" olan Rab'bin birliğinde, (O'nun tarafından insanlara) indirilmiş ve okunmakta olan Kur'ân'ın tekliğinde, peygamberin ve şeriatın bir oluşu gibi hususlarda ortaya çıkmış ve kendisini göstermiştir. Allah teâlâ şöyle buyurmuştur:

"Hakikaten bu, bir tek ümmet olarak sizin ümmetinizdir. Ben de sizin Rabbinizim. Öyleyse bana kulluk edin."(2) Ve yine:

"Şüphesiz bu, bir tek ümmet olarak sizin ümmetinizdir. Ben de sizin Rabbinizim. Öyle ise benden sakının."(3) buyurmuştur.

Bu ümmetin düşmanları onun bu özelliğini ele almış, ilk günlerinden itibaren çalışmalarını, onun bu birliğini vurmaya yönelmişlerdir. Aralarına düşmanlık ve ihtilâf tohumları saçmış; hedeflerinin bir kısmına da ulaşmışlardır. Bu birlikte büyük yaralar açmışlar ve söz birliğinden bir şeyler ayırmağa çalışmışlardır. Bunu da hileleriyle ve saflar arasına sızmalarıyla başarmışlardır.

Eğer Allah; bu ümmetin imdadına yetişip, onun saflarının birliğini sağlayacak, özelliğinin gerçekleşmesi için çabalayacak ve ittifakını kuracak olan kimseleri yetiştirmiş olmasaydı,

2- Enbiyâ, 92

3- Mü'minûn, 52

musîbet ve meşakkatler onu yok edecek ve silinip giden bir iz haline gelecekti.

Nasıl İslâm'ın ve müslümanların geçmişteki düşmanları, içtihat ve görüş ayrılıklarında, metod ve yöntem farklılıklarında girebilecekleri bir yol, ümmeti bölmek ve inanç birliğini parçalamak, fikir ayrılığı yaratmak için başlarını soka-bilecekleri bir gedik bulmaya çabalamışlarsa, bu-günün düşmanları da, onların bu çabalarını yenilemek için uğraşıp durmaktadırlar. Tarihe gömülen ihtilâf sebeplerini deşeledikleri, sanki projektörleri üzerine çevirdikleri bu konuda araştırmalar yürüttükleri görülür. Tâ ki böylece, basitlik ve zaafılara mağlup olmuş, aralarında cehâlet ve gaflet yayılmış bulunan müslümanların saflarını vurabilsinler.

İşte bu düşmanlar, ümmetin dirilmesi için çalışanları, halka, onun binasını yıkan manivelâlar, birliğini bozucu unsurlarmış gibi bir imajla sunmakta, birlik ve yardımlaşmaya götüren yolları, bölme ve parçalama yollarına dönüştürmektedirler. Bunu yaparken de pek çok müslümanın yaşadığı vâkıadan yararlanmakta ve onların hatâ ve sapmalarından delil göstermektedirler.

Bugün müslümanlar, bu acı gerçek ve kötü parçalanma hali çerçevesinde, kavramlarını düzeltecek, yollarını doğrultacak ve önlerine ışık tutacak kimselere şiddetle muhtaçtırlar.

Evet, herşeyden daha çok, kendilerini yeniden "bir" kılacak, onlara tek vücut olduklarını hissettirecek; çoğuna bulaşan ve Allah Rasûlü'nün işaret buyurduğu bu birliği umursamaz hale gelmelerine sebep olan duygu körelmesini tedavi edecek birilerine muhtaçtırlar.

Bu durumdaki bir ümmetin vahdet şuuruna ermesi, görüş birliğine varması nasıl mümkün olabilir? Hele âlimleri ve mütefekkirleri de farklı farklı düşünüyor, dâvetçiler ayrı ayrı şeyler söylüyorlarsa!..

Bu arada Hüde'l-İslâmî Cemaati'nin aynı konudaki düşüncelerine ve faaliyetlerine dair bazı fikirler verildikten sonra:

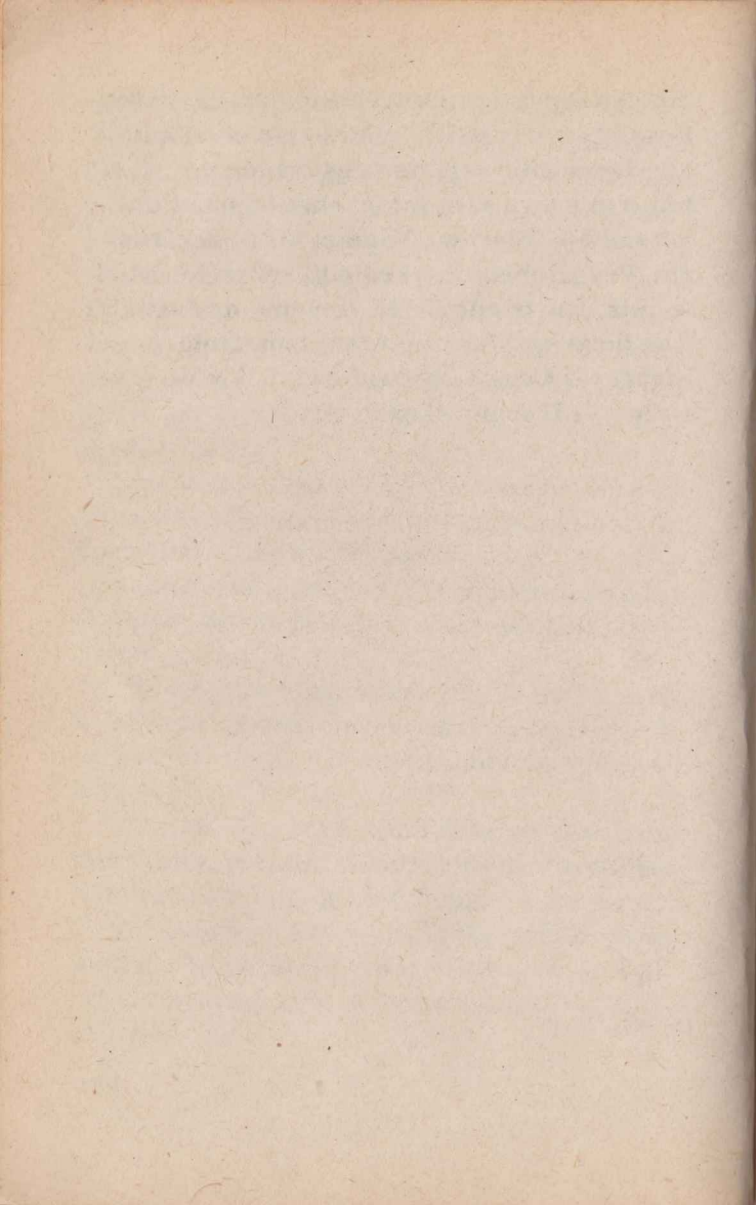
Allah sadakâtle çalışan ve ihlâsla cihad eden kullarına yardım, hidâyet ve zafer vadetmiş ve buyurmuştur ki:

"Ve bizim uğrumuzda cihad edenleri elbette kendi yollarımıza erİştireceğiz. Hiç şüphesiz yok ki Allah, iyi davrananlarla beraberdir."(4)

"Allah, sizlerden iman edip iyi davranışlarda bulunanlara, kendilerinden öncekileri hükümrân kıldığı gibi, kendilerini de yeryüzüne hükümrân kılacağını, onlar için beğenip seçtiği dini (İslâm'ı) onların içlerine yerleştirip koruyacağını ve geçirdikleri korku döne-

minden sonra, bunun yerine onlara güven sağlayacağını va'detti. Çünkü onlar bana kulluk ederler, hiçbir şeyi bana eş tutmazlar. Artık bundan sonra kim inkâr ederse, işte bunlar yoldan çıkanlardır. Namazı kılın, zekâtı verin, Peygambere itaat edin ki rahmete erdirilesiniz. İnkâr edenlerin, yeryüzünde Allah'ı âciz bırakacaklarını sanmayasın. Onların varacağı yer Cehennemdir. Ne kötü bir varış yeridir o" (5) denilmektedir.

(5) Nûr, 55-57

ÖNSÖZ

Hamd, sadece, âlemlerin Rabbi olan Allah'adır ki O, Kitab-ı Mübîn'inde şöyle buyurmaktadır:

"Hakikaten bu, bir tek ümmet olarak sizin ümmetinizdir. Ben de sizin Rabbinizim. Öyleyse bana kulluk edin"(6), "Allah'ın ipine topluca sarılın; bölünmeyin" (7), "Muhakkak Allah kendi yolunda kurşunla kaynatılmış binalar gibi saf bağlayarak çarpışanları sever." (8)

Salât ve selâm, Efendimiz Muhammed'e (s.a.s.) olsun. O ise şöyle buyurmaktadır:

"Cemaat olunuz, bölük bölük olmaktan sakınınız. Çünkü şeytan tek olanla beraberdir; ikiden uzaktır. Kim cennetin ortasını isterse cemaatten ayrılmasın." (9)

Allah, sâhabe ile tâbiûndan ve dâvet için çalışanlardan râzı olsun ki, onlar kendi içlerinde tek

(6) Enbiyâ, 92

(7) Âl-i İmrân, 103

(8) Saf, 4

(9) Tirmizî, 2254

bir saf, başkalarına karşı tek bir güç, mü'minlere karşı alçak gönüllü, kâfirlere karşı onurlu idiler. Onlara uyup kıyamete dek yollarını izleyecek olanlardan da Allah râzı olsun.

* * *

İslâmî eylem birliğinin, bugün büyük bir ideal olduğunda kuşku yoktur. Ayrıca inanan ruhların her yerde, özellikle de mihnet ve sıkıntı bölgelerinde görmek istediği, özlenen bir hedef olduğu da bir gerçektir.

Ne var ki bu ideali gerçekleştirme çalışmalarında çoğu zaman müslümanlar, tereddüt ve şaşkınlığa düşmektedirler. Bu durum, faaliyet gösteren İslâmî cemaatlerin 'bir'den çok olmaları gerçeği ile karşı karşıya geldiklerinde ortaya çıkmaktadır. Böylece kendileri farklı tavırlar almakta; karşılarındakileri değerlendirmeleri de değişik olmaktadır. Bu ise gönüllerdeki ümidi zayıflatıp, çalışmalardaki kararsızlığı artıran ve bu acı gerçek karşısında pek çok müslümanın ümitsizliğe yenik düşmesine sebep olabilen reaksiyon ve taassupları gündeme getirmektedir.

Bütün bunlar beni, bu araştırmayı yazmaya ve bu işe çözüm bulmaya iten en önemli sebeplerdendir. Çünkü bu konuda, ne yeterli bir yazı, ne de sadra şifâ bir çâre bulabildim.

Başka bir sebep daha var, o da; idealin gerçekleştirilmesi için teorik ve pratik prensipler koy-

maya olan ihtiyacın hâlâ devam etmekte oluşudur. Çünkü İslâm için çalışanlar arasında, İslâmî harekette eylem birliğinin zorunluluğuna teorik olarak inananlar vardır; fakat onlar, bunun pratikte uygulamasını başaramamaktadırlar.

Fiiliyattaki birden çok İslâmî cemaat olması gerçeğini kavrayamayıp, davranış ve tutumlarıyla onlara karşı kötü tavır alanlar da vardır.

Bu yüzden çoğu zaman, İslâm için çalışan müslüman gençlik, İslâmî sahada faaliyet gösteren cemaatlerin birden çok oluşunu İslâmî harekette birliğin gerçekleştirilmesinin önünde çetin bir engel olarak düşünmektedirler. Çünkü, sayısız İslâmî cemaatler ve gruplaşmalar varken, ortada tek bir İslâmî hareketin bulunması nasıl mümkün olacaktır?

Kin ve parçalanmanın hâkim olduğu, nefrete dayalı grupçuluğun her yanı sardığı ortamda, birçok İslâmî organizasyonun bulunması da bu şaşkınlığa geniş çapta yol açmaktadır.

Bugünkü bu gençlik, geçmişte, "dinimiz bir, Kur'an'ımız bir, sünnet-i Nebevîmiz bir olduğu halde, tek bir şer'î meselede bu farklı görüşler ve fikhî mezhepler nasıl olur?" diyerek, müslümanların hayatında fikhî mezheplerin ve ilmî ekollerin çok olabileceğini hoş karşılamayan müslüman gençliğe benzemektedir.

Bazı mezhep bağlılarının, kendi mezhepleri

için taassup göstermeleri, başkalarınınkini ise kötülemeleri biçimindeki nahos gerçek de onları bu konuda teşvik edici bir durum hâsıl etmektedir.

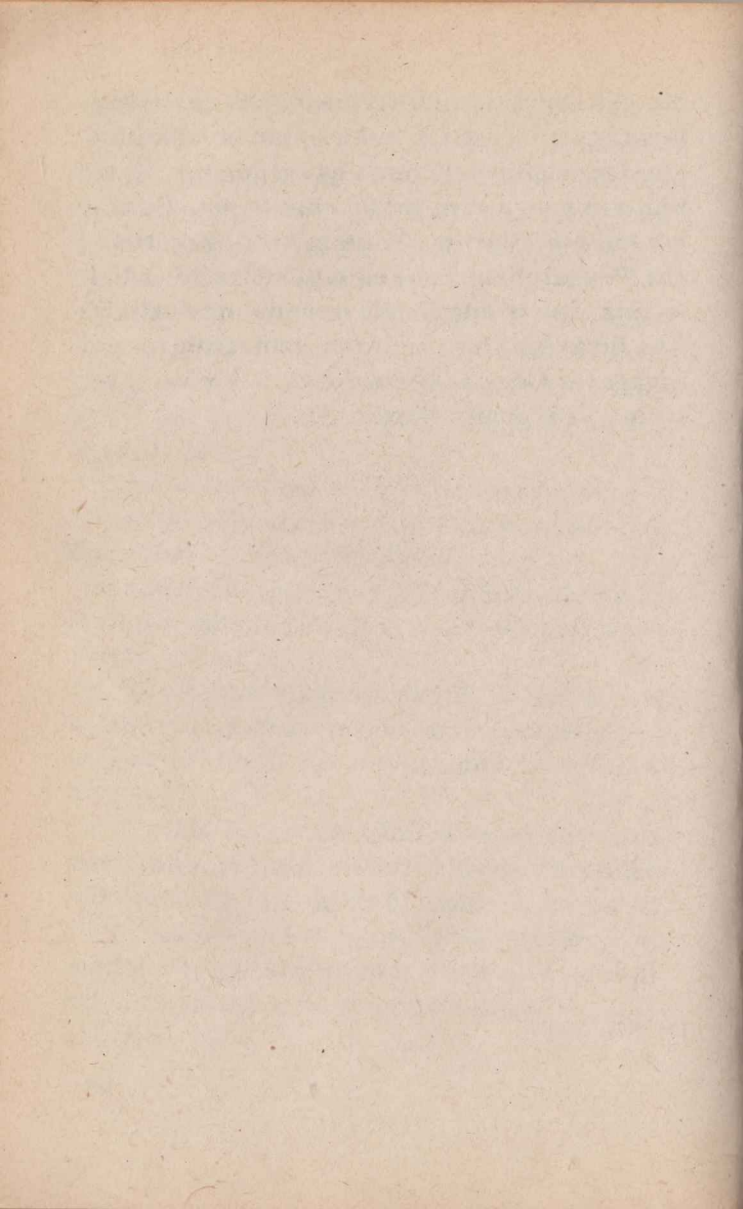
Bu şüphe zihinlerde dolaşıp durdu. Bazı müslümanların fikirlerini meşgul edip, fikhî mezhepler ve bağluları karşısındaki tavırları üzerinde tesirler yaptı. Sonunda Allah, bu ümmete, geçmişte ve günümüzde, amelî ihtilâfların hakikatlerini açıklayacak, bunların sebeplerini ortaya koyabilecek, mensuplarından kınanmayı kaldıracak ve bu ihtilâflar karşısında müslümanın tavrını belirleyecek ilim adamları bahşetti. İslâmî cemaatlerin birden çok olması meselesi, bu mesele-ye ne kadar da benziyor, değil mi?

Aynı dinde, bir meselede, yeri gelince görüleceği gibi; bazan ilmî görüşlerin birden fazla olması, nasıl tabîî ve şer'î bir durum ise; İslâmî sahada, yine aynı olan İslâm içerisinde, İslâmî cemaatlerin birden fazla olması da, bu araştırmanın giriş kısmında da göreceğimiz gibi, -özellikle de bu zamanda- aynı şekilde tabîî ve şer'î bir durumdur.

Giriş, ana tema ve sonuç diye bölümlere ayırdığım bu araştırmayı ortaya koyarken, konu hakkında teorik ve pratik bazı esaslar koymaya muvaffak olacağımı ümit ediyorum. Böylece olumlu-olumsuz yönlerini tahlil ederek, İslâmî cema-

atlerin "bir"den fazla olması gerçeğini, sebeplerini ve gerekçelerini açıklamayı, İslâmî harekette eylem birliği yolunda bazı önemli köşe taşları ortaya koyabileceğimi sanıyorum. Arzulanan hedefimiz budur. Allah yardımcıdır; güven ve itimat O'nadır.

Müellif

GİRİŞ

İSLÂMÎ CEMAATLERİN BİRDEN ÇOK OLMASI GERÇEĞİ VE BUNLARIN DOĞUŞ SEBEPLERİ

İslâmî cemaatlerin birden çok olmasının nedenini düşünen ve onun tabiatı hakkında kafa yoran görecektir ki, çoğu zaman bu, **dâvetçilerin İslâmî hareketteki metod ve çalışma üslûbu farklılıklarına dayanmaktadır.** Şöyle ki, faal dâvetçiler çalışmaları için gerekli metodları ortaya koymak ve dâvetlerine uygun olan vasıta ve üslûpları seçmek için bütün güçlerini harcarlar. Bu da onların imkânları ve gayretleri ölçüsünde olur. Sonuçta bunların, hedefleri gerçekleştirmede en etkili ve amaçlara ulaşmakta en kestirme olanını seçerler. Bu ise, değişmez, şer'î naslar ışığında ve içinde bulunulan zamanın gereklerine göre olur.

İslâm'ın, Kur'ân'ın ve sünnetin bir olmasına karşılık, onların ictihatlarının birden fazla olması; dinlerinin esasları bir olmasına karşılık, pey-

gamberlerin metod ve şeriatlerinin -bazı yönlerden- birden çok olmasına benzemektedir. (10)

Şüphesiz bütün peygamberlerin dinleri biridir. Nitekim küfür de tek millettir. Peygamberlerin dinlerinin bir olması hususunda Allah şöyle buyurur:

"De ki: Şüphesiz Rabbim beni doğru yola, dosdoğru dine, Allah'ı birleyen İbrahim'in dinine iletti. O (İbrahim hiçbir zaman Allah'a) ortak koşanlardan değildi." (11)

Ve:

"Sonra da sana, "doğru yola yönelerek İbrahim'in dinine uy, zîrâ o müşriklerden değildi" diye vahyettik." (12)

Allah küfür milletinin de tek olduğu hususunda şöyle buyurmaktadır:

"Sen onların dinlerine uymadıkça ne Yahudiler, ne de Hristiyanlar senden râzı olurlar." (13)

(10) Bazı yönlerden aralarında farklılıklar bulunsa da, diğer bazı yönlerden iki şeyi birbirine benzetmekte bir beis yoktur. Meselâ, peygamberlerin şeriatlerine göre zaman ve mekânın farklı oluşu, âlimler ve dâvetçilerin metodlarına göre bazan zaman ve mekânın bir oluşu gibi. Bu noktada şeriat ve hedefin bir olmasına karşılık, metodlardaki değişikliğin, dinin bir olmasına karşılık şeriatlerin muhtelif olmasına benzemesi yeterlidir.

(11) En'âm, 161

(12) Nahl, 123, Âl-i İmrân, 19, Yûsuf, 38 v.s.

(13) Bakara, 120

Ve:

"Ben, Allah'a inanmayan, âhireti de inkâr eden bir kavmin dinini terk ettim. Atalarım İbrahim, İshak ve Yakub'un dinine uydum."

(14)

Peygamberlerin metod ve şerîatleri farklı farklı idi. Bu konuda Allah şöyle buyuruyor:

"Sana da, kendinden önceki Kitab'ları doğrulayıcı ve onları kollayıp koruyucu olarak bu Kitab'ı hak ile indirdik. Onların aralarında Allah'ın indirdiğiyle hükmet ve sana gelen haktan ayrılıp, onların keyiflerine uyma. Sizden her biriniz için bir yol ve şerîat belirledik. Allah isteseydi, hepinizi bir tek ümmet yapardı, fakat size verdikleriyle sizi sınamak istedi. Öyleyse hayır işlerine koşun, hepinizin dönüşü Allah'adır, O size ayrılığa düştüğünüz şeyler(in hakikatin)i haber verecektir."(15)

Ve:

"Sonra seni din konusunda bir şerîat (ve düzen) sahibi yaptık. Sen ona uy, bilmeyenlerin isteklerine uyma." (16)

Dinlerinin aslı bir olmakla beraber, peygamberlerin metodlarının farklı farklı olması ile; risâlet ve dinleri bir olmakla beraber İslâmî faali-

(14) Yûsuf, 37-38

(15) Mâide, 48

(16) Câsiye, 18

yet gösterenlerin ve dâvetçilerin metodlarının muhtelif olması arasındaki fark şudur: Peygamberlerin metodları bir vahiy mahsulü olarak indirilmiş ve hatâdan korunmuştur. **Dâvetçi ve âlimlerin metodları ise, vahiy ışığında beşerî ictihatlar olup, yanlış da, doğru da olmaya ihtimalleri vardır, tartışılabilir ve tenkid edilebilirler.** Ancak onlar, ne olursa olsun, bu ictihatlarında inşaallah bir ecir kaybına uğramayacaklardır.

Bu benzetmeyi ilk defa İbn Teymiyye yapmış olup, peygamberlerin dinlerinin esaslarının bir olduğundan, şerîat ve metodlarının farklı farklı olduğundan bahsettikten sonra şunları söylemiştir:

"Âlimler, mürşidler ve devlet yöneticileri, değişmeyen inanç esaslarına ve sadece Allah'a kulluk etmek olan toplayıcı dine tutunmuş olmak için, mezhepleri, tarîkatleri ve siyaset biçimleriyle, kendi arzularını değil de, Allah'ın rızâsını ararlar ve tam bir ictihattan sonra, imkânları ölçüsünde Rablerinin kendilerine indirdiği Kitap ve sünnete uyarlarsa; bu mezhep, tarîkat ve siyasetler, onlar için bazı yönlerden peygamberlerin şerîatleri ve metodları gibi olur.

Onlar tek ve ortaksız olan Allah'ın rızâsını aramaları sebebiyle mükâfatlandırılırlar. Esas ve birleştirici din de budur. Nitekim peygamberler

de tek Allah'a kulluk etmeleri sebebiyle mükâfatlandırılmışlardır.

Âlimler ve mürşitler, ayrıca Allah'a ve Rasûlü'ne itaate sarıldıkları ölçüde karşılık görürler. Yoksa Rasûlullah'ın şerîati ve metodu dolayısıyla değil. Nitekim her peygamber de Allah'a, kendi şerîati ve metodundaki itaatine göre karşılık görmüştür.

Onların dini anlayışları ve metodları çeşitlidir: Meselâ, hadîslerin onlardan birine, diğerine ulaşan sözlerden farklı sözlerle ulaşması, bazı Kur'ân âyetlerinin onlara, başkasına yapılan tefsir ifadelerinden farklı ifadelerle tefsir edilmiş olması, naslar arasını bulmada ve onlardan hüküm çıkarmada, diğerinin benimsemediği bir tarzda tertip ve uzlaştırmada bulunması gibi. İbâdetlerinde ve görüşlerinde de durum aynıdır; birisi şu âyet veya hadîse tutunabileceği gibi, bir diğeri başka bir âyet veya hadîse tutunur.

İlimde de böyledir. Bazı âlimler vardır ki, kendilerine uyanlarla beraber, filân âlimin yoluna girerler. Böylece o yol, onların da dînî anlayışları olmuş olur. Nihayet bir başkasının sözünü duyarlar, anlayışını görürler ve böylece onlardan en doğru olanı ağırlık kazanır.

Onların eski söz ve fiilleri, kendileri hakkında bu açıdan farklılık arzeder. **Onlar bu dini ayakta tutmakla görevlidirler, yoksa onda**

tefrikaya düşmekle değil. Nitekim peygamberlere de böyle emredilmişti. İslâm ümmetini bölmekle memurdurlar; çünkü o tek bir ümmettir. Berikiler bu konuda daha önde olmalıdırlar; çünkü şerîatleri birdir, Kitap'ları birdir.

Bu konudaki farklılıkları şu kadardır: Allah, peygamberlerine emrettiği gibi, âlimlerden her birisine de iltizam ettikleri Kitap ve Sünnet'e, zâhirî ve bâtınî yönleriyle yapışmalarını emretmiştir denemez -her ne kadar bir grup kelâmcı bu görüşte olsa dahî-. Ancak şöyle denilebilir:

Allah, âlimlerin her birisine gücü ve imkânı oranında hakkı ve doğruyu aramalarını emretmiştir. İsabet ederse ne âlâ; edemezse Allah kimseye gücünün üstünde bir şey yüklemes. Mü'minler **"Rabbimiz, unuttur ya da yanılırsak bizi sorumlu tutma"** (17) demişlerdi de Allah: **"Yanılarak yaptığınızda size bir günah yok"** (18) buyurarak kabul ettim demişti.

Allah'ın bile sorumlu tutmadığı bir hususta, kim âlimleri kınayıp kötülerse haddini aşmış olur. Onların söz ve fiillerini, masum olan peygamberin sözü ve fiilleri derecesinde görmek ve Allah'tan bir hidayet bulunmaksızın o fiil ve sözleri savunmak isteyen de haddini aşmış, hevâsına uymuştur.

(17) Bakara, 286

(18) Ahzâb, 5

Emredildiği şeyleri kendi durumuna göre yapan, gücü yetiyorsa ictihad eder; ictihad yapamıyorsa, taklid eden ve taklidinde haddi aşmayan kişi, orta yolu bulmuştur. Çünkü, emrin gereğini yerine getirmede güç yetirebilme şarttır: **"Allah kimseye gücünün üstünde birşey teklif etmez."** (19)

Öyleyse nerede olursa olsun müslümana düşen, ihsan seviyesinde yüzünü Allah'a dönmesi ve bu İslâm üzere devam etmesidir. Yüzünü dönmesi, yaptığını Allah için yapması; fiillerindeki ihsan ise, onların güzel olmasıdır. Bunu iyi düşününüz; çünkü bu, kapsamlı, yararlı ve büyük bir esastır." (20)

Dâvet metodlarının birden fazla olması gerçeği, böylece ortaya çıktıktan sonra, gerekçeleri-

(19) Bakara, 286

(20) İbn Teymiyye'nin "büyük, yararlı ve kapsamlı bir esastır" demesi, bakışının derinliğini ve tesbitinin inceliğini göstermektedir. Ben (bu hususta) daha önce buna benzer bir şey söyleyeni bilmiyorum. Yıllardan beri bu konuyu araştırdığım halde, böyle bir teşbihte bulunmakta tereddüt ediyordum. Buna rastlayınca, kendi düşündüğümü desteklediğini farkettim; tebliğ ve faaliyet metodlarının birden fazla olabileceği fikrimin doğruluğuna kanaat getirdim. Bu sebeple İbn Teymiyye'nin mütâlaasını, faydasına binaen tamamıyla aldım. İbn Teymiyye, birden fazla yol olabileceği gerçeğini açıklıyor; bunun bazı sebep ve gerekçelerine işaret ediyor ve buna karşı takınılması gereken tavır ortaya koyuyor. (Allah hayırla mükâfatlandırınsın ve rahmet etsin.)

ni üç temel sebepte toplayabiliriz:

A- Şer'î nasların özelliği ve İslâmî hareket üslûplarının anlaşılmasında, beşerî gayret ve görüşlerin farklı olması; buna ek olarak, bu tür naslardan ve Allah Rasûlü'nün (sas) ve Râşit Halifelerin (ra) hayat tarzlarından kaynaklanan İslâmî hareket yöntemlerini anlamada, insanî görüş ve ictihadların farklı oluşu.

Bu sebep üzerinde dikkatlice durduğumuzda görürüz ki, Rasûlullah (sas)'ın ve O'nun arkasından gelen halîfelerinin hayat tarzlarındaki anlayış ve ictihadların çoğalmasından kaynaklanan genişlik, şer'î hükümler konusunda gelen nasların genişliğinden daha çoktur.

Bir takım durumlar vardır ki, bazıları onları devlet başkanının tasarrufları ve siyaset olarak sayarken, diğerleri bunu tebliğ ve fetvâ babında görüyorlar. Diğer bazı durumları da, her âlim ya da müctehid, kendi anlayışına göre, kadının veya müftînin tasarrufları kabul ediyor. Nitekim ben bunu "Asâlet ve çağdaşlık İslâmî çağrının özelliklerinden ikisidir" adlı araştırmamla açıklamaya çalıştım.

Bu ve benzeri sebeplerden dolayı, geçmişteki ilim adamlarının metodları farklı olmuştur. Bir kısmı nakle sarılıp ictihada az yer verirken, bir kısmı da bu konuda daireyi çok geniş tutmuş ve nihayet ehl-i hadîs ve ehl-i rey olmak üzere iki

ekol meydana gelmiştir. Birinci ekolün başında Abdullah ibn Ömer (ra) gibi seçkin sahâbîler bulunuyordu. Daha sonra bu medrese, hicret yurdunun imâmı, İmâm Mâlik b. Enes'in (ra) şahsında vücut bulmuştur.

Diğer ekolün -rey ekolü- başında Ömer b. el-Hattâb (ra) ve Abdullah b. Mes'ûd (ra) gibi güzîde sahâbîler vardı. Bu ekol de daha sonraları İmâm Ebû Hanîfe'nin (ra) şahsında teşekkül etmiştir.

Bundan dolayı "farazî" ya da "takdîrî fıkıh" konusunda selefin konumları birbirinden farklı olmuştur. Bazıları onu benimsemiş ve ileri düzeyde kullanmış, bir kısmı da reddedip ondan sakınmışlardır. Her iki taraf da kendi görüşünü naklî ve aklî delillerle desteklemiştir.

Yine aynı sebepten selefin, mübahları işleme ve helallerden faydalanma konusunda, çemberi geniş veya dar tutmada da metodları değişik olmuştur. Bir kısmı bu konuda müsâmahalı davranırken, diğerleri daireyi daraltmıştır. Yine her bir taraf kendi metodunu destekleyen naklî ve aklî deliller getirmişlerdir.

Müslümanların buna benzer klasik ve yeni metodları ve yöntemleri, hayatlarının özel ve genel yönlerini kapsamaktadır.

B- Bugün, müslümanların dâvetle ilgili metodlarının farklı oluşuna götüren sebeplerden birisi de, **İslâmî sahada siyasî bir birliğin bulun-**

mamasıdır. Ümmete hükmeden, dağınıklığı toparlayan ve ihtilâfları kaldıran bu siyasetin prototipi, Hulefâ-i Râşidîn (ra) döneminin uygulamasıdır.

BAE'inden birisi olan Dubai'de yayınlanan "Mecelletü'l Islâh"ın, kendisiyle yapmış olduğu bir röportajda, üstad Yûsuf el-Kardâvî'ye şu soru sorulmuştu:

"Söz İslâmî uyanıştan açılmışken, tebliğ sahasında çalışan İslâmî cemaatlerin birden fazla olması meselesi birden göze çarpıyor. Aralarındaki ihtilaf gizlenemeyecek kadar açıktır. Çoğu zaman aralarında, cemaatlerden birini diğerinden ayıran karşılıklı bir nefretleşme bile vardır. Böyle bir çokluğun sıhhatli bir görünüm olduğuna inanıyor musunuz? Bu cemaatler arasında hâkim olup, onların güçlerini, toplu bir şekilde bütün müslümanların çıkarına hizmet ettirebilecek doğru anlayış ne olmalıdır?"

Üstad'ın bu sebebi açıklayan cevabı şöyledi:

"...Cemaatlerin çokluğu, İslâm'ın farzlarından büyük bir farzın ortada bulunmayışının tabîî sonucudur. İslâm'ın ilk yıllarına, tertemiz nübüvvet asrına ve bütün müslümanları biraraya toplayan Râşit Halîfeler dönemine döndüğümüzde, tek bir komuta altında, tek bir cemaatin olduğunu görürüz. O da, önce Allah Rasûlü'nün

(sas) imâmîliği altında, sonra da kendisinden sonra gelen Râşit Halîfenin imâmeti altındaki müslümanlar cemaatidir.

Tek bir cemaat ve tek bir Râşit imâmetin otoritesine yönelik İslâmî çalışmalar bir müddet süregeldi. Nihayet, dünya müslümanlarının şer'î bey'atı ile onaylanmış olan **Râşit Hilâfet yok oldu**. Onun yerine, İslâm için Allah'a dâvetinde samîmî, ıslahatçı dâvetçiler geldi. Bundan dolayı cemaatler ortaya çıktı ve sayıları arttı... Yani, **müslümanlar şer'î bey'at sonucu, Râşit Hilâfet otoritesi altında yaşadıkları sürece, birçok İslâmî cemaat meydana çıkmaz**. (21). Bugün ise hilâfet, müslümanların hayatından kaybolmuş görünüyor. Öyleyse **İslâmî cemaatlere düşen, birbirleriyle organize çalışmaları ve bu noktada aralarında asgarî bir karşılıklı anlayış ve yardımlaşmanın bulunmasıdır...**" ilh.

C- Böyle çok cemaatliliğe götüren sebeplerden biri de, İslâm için çalışanların, İslâmî hareket sahasında, mümkün olduğu kadar çok sayıda müslümanı bir araya getirme arzularıdır. Bunu da

(21) Üstad Kardâvî böyle düşünüyor. Bu noktada benim görüşüm şudur: Bu işi imâmın o anda göreceği maslahata bağlamalıdır. Devam etmesinde bir maslahat görürse bırakır, kaldırılmasında bir maslahat görürse kaldırır. Yok eğer bunlardan bir veya birkaçına dayanmak isterse, öyle yapar. Yani bu konudaki merci' odur. Bu ve benzer konulardaki ihtilafı, onun hükmü kaldırır. (Allahü a'lem)

müslüman halkları zâyî olmaktan kurtarmak, onları düşmanlarının kötü emellerinden korumak ve gayretlerini müşterek hedefler doğrultusunda toplayıp yönlendirmek için yaparlar.

Bugün müslümanların mizac ve meşreplerinin ne ölçüde farklı olduğunu herkes bilir. Özellikle de, herkesin mükemmelliğini itiraf edeceği, sancağının altında sığınılacak ve o bulunduğu zaman başka cemaatleşmelere ihtiyacın kalmayacağı bir cemaatin olmadığı bir dönemde tek bir örgütün üstesinden gelmesi veya tek bir idarenin hükmetmesi mümkün olmayan görüş ve ictihad farklılıkları da bilinmektedir.

Dâvetçi, üstad Ebu'l A'lâ el-Mevdûdî, kendi İslâmî cemaatini teşkil etmeye götüren sebepleri açıklarken, bu anlamda şunları söyler:

"Ben ve benimle aynı fikri taşıyan arkadaşlarım, tam üç yıl, o gün mevcut bulunan İslâmî cemaatleri bir araya getirmeye, İslâm dininin tam anlamıyla ihtiyaçlarını karşılayabilen bir nizam veya bir program gölgesi altında toplanmaya teşebbüs ettik.

Bu teşebbüs, mevcut cemaatlar arasında, sağlam, birbirine bağlı bir vahdetin oluşturulmasını hedefliyordu. Dolayısıyla ortada yeni bir cemaatin oluşmasına da ihtiyaç kalmayacaktı.

Maalesef teşebbüsümüz başarıya ulaşamadı. O sıralarda varolan cemaatlerin çalışma yöntem-

lerinden tatmin olmayıp, sağlam İslâmî esaslara uygun olarak çalışmayı arzulayan bu insanları, bir araya getirmekten başka çaremiz yoktu.

Böylece h. 1360 Şaban, (m. 1941 Ağustos)ta bu insanlarla toplantılar yapıldı. Aramızdaki görüşme ve istişarelerden sonra, "Cemaat-i İslâmî" (İslâm Cemaati)'ni kurma kararı aldık.

Cemaat-i İslâmî'yi kurmaya götüren benzer sebepleri, bugün mevcut bulunan İslâmî cemaatlerin çoğunda görüyoruz. Bugün **bu sebepler, çok cemaatliliğin bir zorunluluk olduğunu ve müslümanların buna ihtiyacı bulunduğunu tesbit ettiler.**

Madem ki müslümanlar, büyük âlimler ve sadık dâvetçiler aracılığı ile, ihlâsları, gayretleri ve bilinçleri sâyesinde "Hadîs" ve "Rey" ekolüne bağlı olanların metodları arasında bir yakınlık oluşturmayı başarabilmişlerdir; nitekim İmâm Şâfiî (ra) ve benzerleri bunu yapmış, daha başkaları da başka metotlarda bunu uygulayabilmiştir... - öyleyse bugün de, onların samîmî şahsiyetler ve bildikleriyle amel eden âlimler sâyesinde, İslâm için çalışanlar ve müteaddit cemaatler arasında o güzel gayretleri göstermeleri, olmayacak bir şey değildir. Bu yolda, kendilerinden öncekilerin çalışmalarına tâbî olmalı, İslâmî vahdeti yerleştirmeye ve değişik bakış açıları arasında, mümkün oldu-

ğunca yakınlık sağlamaya gayret edenlere katılmalıdır. Çünkü İslâm ümmeti bugün, gönlünde bu hedefi taşıyan ve ona götürececek yollarda yürüyen cemaatlere şiddetle ihtiyaç duymaktadır.

Geçmişte iki ilmî ekolün veya bazı fikhî mezhep mensuplarının kin, nefret, karşılıklı itham ve kınamada vardıkları noktadan, böylesine güzel çalışmalar sayesinde, pek çok durumda ulaştıkları yakınlaşma ve anlaşmayı bilen için, bu durumun bugün de kolay olduğu anlaşılır ve her seviyede yakınlaşma ve anlaşma, uzlaşma arzusu güç kazanır.

Kâdî İyâz'ın "Tertîbü'l-medârik" adlı eserinde, Ahmed b. Hanbel'in şöyle dediği nakledilmektedir: "**Şâfiî gelip aramızı buluncaya kadar, biz re'y ehline, onlar bize lânet eder dururduk.**"

Kâdî İyâz diyor ki: "Ahmed b. Hanbel şunu demek istiyor: **İmâm Şâfiî, sahîh haberlere tutunup, onlara göre davrandı.** Sonra onlara, kendisine ihtiyaç duyulan ve şer'î ahkâmın üzerine oturtulabileceği reylerin de (ictihatların) bulunduğunu; re'yin, şer'iatın asılları üzerine yapılan bir kıyaslama olduğunu ve onlardan çıkarıldığını gösterdi. Bu hükümlerin nasıl çıkarıldığını, bunların illet (sebepe) ve hikmetleri ile olan ilişkilerini ortaya koydu. Böylece hadîs ehli, sahîh ictihadın (reyin) "asıl'ın bir "fer'i olduğunu bil-

miş; rey ehli de, "asıl" bulunmadan "fer"'in olmayacağını ve öncelikle sünnet ile sahîh haberlerin kullanılmasından müstağnî kalınamayacağını anlamış oldu.(22)

Bu girişe son verirken, şu hususları tekrar vurgulamak istiyorum: İslâmî harekette birliği ve **asgarî müştereklerde birleşmeyi sağlama-ya, mümkün olan herhangi bir şekilde çalışmak, gücü yeten herkes için dînî bir görevdir.** Bu, bir yönden müslümanlar arasındaki parçalanmışlığı yok etmek ve gayretlerini birleştirmek; diğer yönden de düşmanları karşısında tek bir saf olarak durmalarını sağlamak içindir. Müslümanların **parçalanmışlıkları ve anlaşmazlıkları yüzünden karşılaştıkları ve karşılaşacakları sıkıntı ve meşakkatler, artık son bulmalıdır.** Allah şöyle buyuruyor:

"Ve topluca (cemaat halinde) Allah'ın ipine sarılın; ayrılmayın. Allah'ın size olan ni'metini hatırlayın: Hani siz birbirinize düşman idiniz, (Allah) kalplerinizi birleştirdi; O'nun ni'metiyle kardeşler haline geldiniz."(23)

Ve yine şöyle buyuruyor:

(22) Ahmed b. Hanbel burada "lânet" ile (Allahu a'lem) kötü görme ve kinamadaki aşırılığı kastetmiş olmalıdır.

(23) Âl-i İmrân , 103

"İyilik ve takvâda yardımlaşın, günah ve düşmanlık husûsunda yardımlaşmayın; Allah'tan korkun. Çünkü Allah'ın azabı çetindir." (24)

İSLÂMÎ HAREKETTE EYLEM BİRLİĞİ

Asıl konumuz olan bu bölüm on noktayı kapsamaktadır:

1- İslâmî cemaatleşmelerin çeşitleri ve şekilleri

2- Aralarındaki önemli müşterek noktalar

3- Aralarındaki önemli ihtilâf noktaları

4- Çok cemaatliliğin bazı olumlu yönleri

5- Çok cemaatliliğin bazı olumsuz yönleri

6- Olumsuz yönlerin giderilmesi için başvurulacak bazı yollar

7- İslâmî hareketin birliği yolunda bulunması zarurî kâide ve esaslar

8- İslâmî hareketin birliği konusunda uygulanabilir bazı yöntemlerin takdimi

9- İslâmî hareketin birliği yolunda denemeler ve bazı engeller

10- Arzulanan hedefi gerçekleştirme yolunda yeni bir adım ve bu adımın gerektirdiği hususlar.

İSLÂMÎ CEMAATLEŞMELERİN ÇEŞİTLERİ VE ŞEKİLLERİ

İslâmî cemaatleşmeler pek çok çeşitlere ayrılır. Bu, bir yönden onların önem verdikleri ve ihtisas sahibi bulundukları konulara, diğer yönden de ortaya çıktıkları şartlara ve çevrelere bağlıdır.

Meselâ bir kısım cemaatleşmeler umûmîdir. İslâmî oluşumu düzeltmeyi global olarak hedeflerler, sadece bir yönüyle ilgilenip, diğer yönleri bırakır gibi bir duruma girmezler.

Bir kısım cemaatleşmeler de husûsîdir. Ya belli bir işi hedef edinirler veya onların üzerlerinde özel bir renk hakimdir; meselâ ilmî, eğitim ve dâvetle ilgili, siyasî, askerî, iktisadî ve hayır işleriyle uğraşan cemaatler.. böyledir.

Bu cemaatlerden bir kısmı alenî bir metod izlerken, diğerleri, içinde doğduğu çevre ve şartlara göre gizliliği benimserler.

Şekillerinin değişikliğine rağmen, bu **cemaatlerin hedeflerine bir göz atan, bu hedeflerde**

pek çok müşterek ve nisbeten mütedahil noktalar görecektir. Çünkü müslümanların gayeleri de tektir, hedefleri de. Değişen, ancak ilgi alanları, uzmanlıkları ve imkânlarıdır. Keza islâmî faaliyetlerdeki bazı metod ve yöntemleri de değişik olabilmektedir.

Genel veya kısmî metod vardır, ilmî veya eğitime yönelik metod vardır, tebliğle ilgili veya iktisadî metod vardır, siyasî veya askerî metod vardır, ilh.

Daha önce ümmetimizin hayatında ve selefi-mizin tarihinde bu şekillerin bazıları için tarihî kökler görmüştük. Kezâ İslâmî sahada müslümanların siyasî bir birliğe sahip olamamalarına ve yeni yeni ihtilâflarla karşılaşmalarına bağlı olarak, günümüzde de bir takım yeni oluşumları haklı gösterecek durumları öğrenmiştik.

Ne gariptir ki İslâm için çalışanlar, üstelik hedef ve gayeleri de bir olmakla beraber, ittifak ettikleri noktalardan çok, aralarındaki ihtilâf noktalarını dikkate alıyorlar!..

Veya bir cemaat diğerine rakip, ya da düşman gözüyle bakıyor da, hedeflerini gerçekleştirme hususunda ortak, yardımcı veya tamamlayıcı gözüyle bakmıyor!..

Oysa isimleri değişik, metodları ve ilgi alanları farklı olsa da, hepsi tek bir hedefe hizmet ediyor, tek ve müşterek bir gaye için koşuşturuyor-

lar. Ancak niyeti kötü, gâyesi bozuk olup, hile ve tuzak için İslâmî kılığa giren şüphesiz müstesnadır. Böylelerini de müslümanlar tanımıyor değildir...

Bir defasında, Mekke-i Mükەرreme'de, üstad Ebu'l-A'lâ el-Mevdûdî'ye, Hindistan'da ortaya çıkıp dünyanın her tarafına dağılan Tebliğ Cemaati hakkındaki fikrini sormuştum. -Ben daha önce Hindistan ve Pakistan'da bulunan "Cemaat-i İslâmî" ile "Tebliğ Cemaati" arasında ihtilaf ve çekişme bulunduğunu duymuştum-. Şöyle cevap vermişti:

"Onlar bizim yapamadığımızı yapıp bir açığı kapatıyorlar. Biz onları tenkit etmiyoruz fakat, onlardan bizi eleştirenler var..."

Onun bu sözü çok hoşuma gitti ve bunu İslâmî cemaatlerin birbirlerine karşı takınmaları gereken tavır hakkında **anlamalı bir ders saydım.**

İSLÂMÎ CEMAATLER ARASINDAKİ ÖNEMLİ MÜŞTEREK NOKTALAR

Mevcut İslâmî cemaatlerin hedeflerine bakan, politikalarını, metodlarını ve kurucularının sözlerini araştıran, bu **cemaatler arasında sayısız ortak paydalar görecektir**. Önemlilerinden bir kısmı şunlardır:

a- İslâm'ın itikadî yapısını tanıma ve ona eksiksiz ve tam olarak inanmayı temsil eden akîde birliği.

Bir tek İslâmî cemaat bile yoktur ki, öyle ya da böyle, kendisini bu prensiple bağlamış olmasın.

b- Allah'ın rızâsını kazanmak için çalışmada ve özel ya da genel çerçevede olsun, insanların hayatına İslâm'ı uygulamayı özlemede kendini gösteren gâye birliği.

c- Cemaatlerden her birisinin Allah'ın kitabından, Rasûlü'nün sünnetinden, O'ndan sonra da -hatâ ya da isabet etmiş olsunlar- O'nun halefleri

olan müctehitlerden feyiz almış olmaları dolayısıyla kaynak birliği.

d- İslâmî cemaatlerin karşılaştıkları engellerin, az veya çok aynı olması. Bu engellerin dahilî ya da haricî olması da birşeyi değiştirmez.

e-İster dünyada Allah'ın yardımıyla kazanılmış bir zafer, ister âhirette ebedî Cennet ile Allah'ın bağışlama ve rızâsı olsun, dünya ve âhiretteki mukadder sonun aynı olması.

Allah şöyle buyuruyor:

"Ey inananlar, size, acı azabdan kurtaracak bir ticaret göstereyim mi? Allah'a ve Rasûlü'ne inanırsınız, mallarınızla ve canlarınızla Allah yolunda cihad edersiniz. Eğer bilerseniz sizin için en iyisi budur. (Böyle yaparsanız Allah) sizin günahlarınızı bağışlar ve sizi altlarından ırmaklar akan Cennetlere, Adn Cennetlerinde hoş konutlara koyar. İşte büyük kurtuluş budur. Seveceğiniz bir şey daha var: Allah'tan zafer yardımı ve yakın bir fetih... Mü'minleri müjdele." (25)

Yukarda geçenlerin hepsi, İslâm için çalışanların ve İslâmî cemaatlerin arasındaki ortak paydardır. Bunlardan bir kısmı açık bir şekilde kendini gösterir, bir kısmı da zaman zaman bu cemaatlerin, mihnet ve meşakkatler anında karşılaştığı müşterek pozisyonlar sırasında kuvvetle-

(25) Sâf, 10-13

nir...

Bunlardan **bir tek ortak payda bile**, bu iş için **çalışanların arasını birleştirmeye yeteceği halde**, nasıl olur da **bunca müşterek payda onları biraraya getiremez?**

Evet, **ışıkları ihtilâf noktalarından önce ittifak noktalarına çevirmelidir**. Kalan noktalardan bir tanesi üzerinde birleşmek, diğer noktalar üzerinde de ittifaka götürür ve bu böyle devam eder...

Velhasıl, bütün ihlaslı dâvetçilerin, Allah'ın kendilerine yönelttiği **"Hepiniz, toptan Allah'ın ipine sımsıkı yapışın, parçalanmayın"** (26) emrinden hareketle, aralarındaki ittifak çemberini genişletip, ihtilâf çemberini daraltabilmeleri için, bu gerçeği iyi kavramaları gerekir.

İSLÂMÎ CEMAATLER ARASINDAKİ ÖNEMLİ İHTİLÂF NOKTALARI

İslâmî cemaatler arasında ittifak noktaları bulunduğu gibi, ihtilâf noktaları da vardır. Bunları üç esas noktada toplamak mümkündür:

a- İslâm'ı bütün sistem ve hükümleriyle uygulamanın kapsamındaki ihtilâflar. Bu da ilmî ictihatlar ve pratik imkânlarla göre değişmektedir.

Dâvetçilerden bir kısmı, uygulama olarak bir yöne önem verip, diğerine vermemekte, ya da İslâm müesseselerinin bazı yönleriyle diğerlerinden daha çok ilgilenmektedir. Bu durum, her yönüyle itikâdî yapıya şâmil beraberlikleri ile birlikte görülmektedir. Nitekim bunu ittifak noktalarında görmüştük.

b- Kendileri ve kardeşleri için ortaya koydukları metodların yapısından kaynaklanan ihtilâflar. Bu da Rabbânî üslûbu anlamadaki ictihatları ve herhangi bir zaman, ya da herhangi bir mekân-

da, müslümanların bu üslûba olan ihtiyaçlarını kavrayışlarına göredir.

Bu ihtilâf, İslâmî faaliyet için **öncelikli olan bazı meseleleri önem sırasına koymada, veya bir yönünü diğerinden öne almada**, ya da ağırlığı toplumsal, ekonomik veya siyasî yönden çok, ilmî ve eğitimle ilgili yöne vermede, ya da bunun aksini yapmadaki ihtilâflar gibidir.

Bu bağlamda şuna da işaret etmeliyiz ki, herhangi bir cemaat tarafından İslâm'ın belli bir yönü için benimsenen uygulamayı yürütme imkânları veya **İslâm'ın bir cüz'üne, bir diğer cüz'ü üzerinde önem verme, her zaman, o cemaatin önem verdiği bu noktadaki diğer ihtimalleri reddettiği, ya da bunları İslâm dairesinden çıkardığı anlamına gelmez.**

İslâmî dâvetle ilgili bir meselede, belli bir açıklama duyan veya herhangi bir pozisyona şahit olanın aklına şöyle bir şey gelebilir: Bu açıklamalar ve pozisyonların sahipleri, İslâm'ın bir takım önemli yönlerine yabancı kalmaktadırlar.

Bugün bu gibi açıklama ve tavır alışların arkasında, pek çok gizli durumlar bulunabileceğini bildikleri için, bazı faaliyet ve dâvet adamları, onları ortaya koymada, ya da onlara işarette bulunmada bir maslahat görmemektedirler.

İhtimallerin reddedildiğini açıklamaya veya onları tenkit etmeye, İslâm'a ve onun metoduna

zıt olarak vasıflamaya gelince -ki İslâm'a bağlı olduklarını söyleyen bazıları bunu yapabilmektedirler- bu, prensiplerde ve akîdede bir ihtilâfın olduğunu gösterir. Öyle ki, böyle bir ihtilaf varken bir araya gelmek ve ittifak etmek zordur. Herhangi bir sûrette ittifak oluşmuş olsa dahî bu, aksi sonuçlara götürür ve müşterek hedefe hizmet etmez.

c- Cemaatlerin çalışmayı esas aldıkları ve programlarını uygulama hususunda **takip ettikleri yöntem ve vasıta çeşitlerindeki ihtilâflar**; meselâ, **barış ve yumuşaklık üslûbunu şiddet üslûbuna tercih** etme veya **siyasetten** ve bu konuda konuşmaktan **kaçınma, ihtilâf meselelerini gündeme getirme ve tartışmaktan uzak durma gibi** tutumları, bazı kişiler, müslümanların ihtilâflarını ve parçalanmışlıklarını giderici olarak görmektedirler. Nitekim bunu, bir kısım İslâmî cemaatler açıkça söylemekte; bazı faaliyet adamları buna dâvet etmektedir.

Bana göre bu tür ihtilâflar, geniş İslâmî hareket sahası içerisinde yer alırlar. İslâm için çalışanların gönülleri de, bunları kapsayacak kadar geniş olmalıdır. **Herkes kendisi ve cemaati için uygun gördüğü metod, üslûb ve vasıtayı seçer.** Bunların, müslümanların birliği ve yardımlaşmaları yolunda büyük bir engel sayılması doğru olmaz.

Bu tür ihtilâfları açıklayan bir olay anlatabilirim. Bu, h. 1383, (m. 1963) yılında Hindistan'a yaptığım bir gezi sırasında, mescidinde ziyaret ettiğim ve günlerce sohbetiyle mes'ut olduğum davetçi, üstad Şeyh Muhammed Yûsuf Kandehlevî ile şahsen benim aramda geçen bir olaydır:

Tebliğ cemaatinden olan kardeşlerimizi görür ve duyardım. Konuşma ve dâvet esaslarında, siyasetten ve tartışmalı meselelerden uzak kalmayı tavsiye ederlerdi. Bu sözleri güzel anlamaya çalışır ve güzel mânâlara yorardım.

Ama İslâm için çalışan bir takım insanların, bu cemaatin politikası ve tabiatı etrafında dedikodular yaymaları, onların gaye ve niyetlerinin sağlamlığı hakkında şüpheler ortaya atmaları, bazıların da onlarla Kadıyânîler; özellikle de Kadıyânîler'in cihadı İslâm'dan uzaklaştırma çabaları arasında bir bağ kurmaları, işi bozuyordu. Nitekim çoğu zaman aramızda sû-i zan beslediğimiz ve birbirimizin aleyhine uzaktan hüküm verdiğimizde durum böyle olur.

Yûsuf Kandehlevî'yi ziyaretim sırasında, yakaladığım bir fırsatta, ısrarla, bu tehlikeli yönü açan bir takım sualler sordum. Cevapları âlimce ve son derece yumuşaktı. Bu gibi meselelerden bahsetmedeki metodlarına uyararak, genel ve özlü cevaplar veriyordu.

Açık konuşmaktan başka çârem kalmamıştı.

"İslâmî cihad konusunda cemaatinizin görüşü nedir, İslâmî cemaatlerin ulaşmış oldukları uygulama merhaleleri arasında yeriniz nerededir?" diye sordum.

Bu açık sözlülüğüm üstadın hoşuna gitti. Gülümseyerek şöyle dedi: "İslâm şâhikasının zirvesi olan cihad hakkında özel bir görüşümüz ol- saydı 'Hayâtü's-sahâbe' adlı kitabımızda, ne gaz- velerle ilgili haberleri ne de Rasûl (s.a.s.) ve sahâbe-i kirâmının cihad haberlerini görürdünüz. Halbuki bu kitabımız, kardeşlerimizin el kitabı- dır ve her yerde bulunmaktadır."

Gâyesini anlamıştım. Soruda ısrarımı hoş görmesini istedim. Allah'a hamdolsun, içimdeki bu şüphe de kaybolmuştu.

Çevrelerinde buna benzer şüpheler uyandı- rılan bazı çağdaş dâvetçiler ve İslâmî sahada gayret gösteren âlimlerden de -Allah ömürlerini uzun eylesin- yukardaki tesbiti destekleyen ve bu ger- çeği vurgulayan sözler duymuştum.

Bazı faaliyet adamlarının, siyaset ve ih- tilâf sahalarından uzak kalmaları, onların bunları terkettikleri ve ortada bulundukları gerçeğini inkâr ettikleri anlamına gelmez. Bu ancak, ikna oldukları ve üzerinde yürümeye gay- ret ettikleri bir çalışma planıdır. Bu konuda isa- bet etmiş olsalar da, olmasalar da durum budur.

Öyleyse prensip ve asıllarda bizimle hem-

fikir olduktan sonra, her cemaatin ictihadını kendisine bırakalım ve bizimle ihtilâflı olduğu noktada onu mazur görelim. Eğer ictihadında yanılmışsa, ona bir ecir yeter. Allah herşeyin içyüzünü bilen ve gözetendir. Herkesi hesaba çekecek ve ameline göre karşılığını verecek olan da O'dur.

Binaenaleyh biz, niyetlere dalar, şüphe ve ithamları tercih eder ve bunları müslümanlara karşı beslenecek hüsn-ü zandan öne geçirirsek, her iki ecir de birden kaçıır; iftira ve hatâya düşeriz. Güç ve kudret ancak, yüce ve büyük olan Allah'ındır.

ÇOK CEMAATLİLİĞİN BAZI OLUMLU YÖNLERİ

Ortada birçok İslâmî cemaatin bulunuşunun, şüphesiz olumlu ve olumsuz yönleri vardır. Bu manzaranın mahiyetini tesbit, sebep ve faktörlerini bilmek ise ayrı şeydir.

Ne var ki bu cemaatlere, hakikat ve hedefleriyle alâkalı olarak, daha önce belirttiklerimizle uyum arzedecek şekilde, sağlıklı bir bakışla baktığımızda, çok olmalarının olumlu yönlerinin, olumsuzluklarından fazla ve hâkim olduğu görülecektir. Nitekim bugün bazı müslümanların yaptığı gibi onlara kötü bir bakışla bakar ve onları gerçek mahiyetinin hilafına tasavvur edersek, bu defa da olumsuzluklar fazla görülecektir.

Bu olumlulukları aşağıdaki şekilde toparlamamız mümkündür:

a- İslâmî hareket çerçevesinde mümkün olduğu kadar fazla müslümanı bir arada bulundurmak. Bugün, düşmanlarının toplanıp aleyhine yardımlaştığı bir ortamda müslümanlar

için, hayatlarında tek başına kalmak ve münferit hareket etmekten daha tehlikeli birşey yoktur. Hadîs-i şerîfte şöyle buyurulmuştur:

"Açların yemek çanaklarına üşüşükleri gibi, neredeyse milletler de sizin üzerinize üşüşecekler". Birisi, "O gün biz az olacağımız için mi?" dedi. Rasûlullah; "Aksine, o gün siz çok kalabalık, fakat selin getirdiği çer çöp gibi olacaksınız. Şüphesiz ki Allah, düşmanlarınızın gönlünden size karşı duydukları korkuyu söküp almış ve sizin kalbinize de 'vehn' atmıştır". "Yâ Rasûlallah, vehn nedir?" denildiğinde şöyle buyurdu: **"Dünya sevgisi ve ölümden hoşlanmamaktır".**(27)

Hangi durumda bulursa bulunsun, şanı ne kadar yüce olursa olsun, **herhangi bir cemaatin, mezhep, meşrep ve ictihatlarının farklılığıyla beraber, bütün insanları kuşatması mümkün değildir.** Bunu onlara mecbur tutmamız da doğru olmaz. Aksi takdirde bu yolla, insanları İslâmî hareketten nefret ettirir ve İslâm için çalışmayanların, bu tembelliklerine mazeret öne sürüp, içinde bulundukları durumu temize çıkarmalarına kapı açmış oluruz. Nitekim birçok İslâm ülkesinde durum böyledir.

b- Müşterek hedefleri gerçekleştirme ve

(27) Avnü'l-ma'bûd, melâhim (5), XI, 404; el-Fethür-Rabbânî, fiten, XXIV, 31-32

Allah'ın rızâsını kazanmada yardımlaşma. Yöntem ve metodlarının değişik olmasına rağmen, İslâm dâvetçileri ve onun için çalışanlar, **kova ve kaplarıyla içine su döktükleri büyük bir su havuzunun kenarında** toplanan insanlara benzemektedirler. Kovaların sayısı az olsun, çok olsun, ya da hacimleri veya yönleri muhtelif bulunsun, **su, havuzun her yönünden aynı seviyede yükselecektir.** Allah şöyle buyuruyor:

"İyilik ve takvâ üzerinde yardımlaşın, günah ve düşmanlık üzerinde yardımlaşmayın. Allah'tan korkun, çünkü Allah'ın azâbı çetindir". (28)

c- Nesil benesil herkesin faydalanması ve bütününden, kendi zaman ve ülkelerine uygun gördüklerini almaları için, içtihat ve ilmî görüşlere göre, İslâm dâveti çerçevesinde, birden çok tatbikî tecrübeye zemin açma...

Şüphe yok ki İslâmî hareketi **zayıflatan sebeplerden birisi de, onu tek bir tecrübe veya görüşe sıkıştırmaktır.**

d- Çevre ve şartlara uyacak şekilde, İslâmî harekette yenileme ve geliştirme ruhunun ortaya çıkması. Çünkü çoğu zaman İslâmî hareket, bir tür durgunluk ve donukluğa maruz kalmaktadır.

İslâmî cemaatlerin sayısı fazlalaşıp aralarında yakınlaşma olduğunda, **her cemaat diğerinin**

(28) Mâide, 2

çalışmasına bakacak, iyi taraflarını alıp kusurlarını bırakacak ve başkalarının tecrübe-lerinden istifade etmiş olacaktır.

e- **Mükemmele doğru yarışma ve rekabet ruhunun yayılması.** Çünkü yarışma ve rekabet duygusu, insanın fitratında vardır. Böylece her cemaat diğerinden daha güzel olmaya, hayır sahasında daha ilerde bulunmaya çalışacak ve başkaları tarafından tenkide konu olacak meselelerden uzak duracaktır. **Allah için ve O'nun rızâsı uğrunda** olduktan sonra, bu güzel yarışın hiçbir mahzuru yoktur.

Allah şöyle buyuruyor:

"Herkesin yöneldiği bir yönü vardır. O halde hayır işlerine yarışın. Nerede olsanız Allah sizi bir araya getirir; şüphesiz Allah her şeyi yapabilir".(29)

Bir başka âyette de şöyle buyruluyor:

"İşte yarışanlar bunun için yarışınlar"(30)

f- **Musîbet ve sıkıntılı hallerde İslâmî hareketin devamlılığını garanti etmek.** Meselâ cemaatlerden birisi diğerlerinden önce veya onlar olmaksızın tazyike uğrayacak olursa, İslâmî hareket, **öbür cemaatler tarafından devam ettirilebilir** ve Allah da bu ümmete, kaybettikleri-

(29) Bakara, 148

(30) Mutaffifîn, 26

nin karşılığını verecektir. Hiç şüphe yok ki belâ ve imtihanlara maruz kalmak, Allah'ın peygamber ve sâlih kullarının dâvetlerindeki değişmez kanunudur. Allah şöyle buyuruyor:

"Elif lâm mîm. İnsanlar yalnız 'inandık' demekle, hiç sınanmadan bırakılacaklarını mı sandılar? Andolsun ki biz, onlardan öncekileri sınadık. Elbette Allah doğruları da bilir, yalancıları da bilir" (31)

İslâmî sahada çok cemaathiliğin tabiatını düşünmenin ortaya koyduğu ve her geçen gün edinilen tecrübelerin desteklediği daha pekçok olumlu yönler vardır.

(31) Ankebût, 1-3

ÇOK CEMAATLİLİĞİN BAZI OLUMSUZ YÖNLERİ

Çok cemaatliliğin olumlu yönleri olduğu gibi, olumsuz taraflarının da bulunacağı kaçınılmazdır. Özellikle de çok cemaatlilik gerçeğinin anlaşılamadığı veya İslâmî sahada gayret gösterenlerde bir yardımlaşma ve uyum, ya da kuvvetli bir iman kardeşliği şuuru bulunmadığı durumlarda, bu böyledir. Zaman zaman bazı ilmî müesseseler arasında bir takım kırgınlıkların ortaya çıkması ve geçmişte bazı fikhî mezhep bağlıları arasındaki cehalet ve taassubun bulunması gibi.

Bu olumsuzlukları birkaç maddede toplayabiliriz:

a- Her grubu, kendi cemaati için bağnaz ve mutaassıp kılan, **bağnaz hizipçilik** ve kötü **taassup**. Kendisiyle beraber olanları sever, diğerlerinden hoşlanmaz. Sanki cemaatinden olmayanlar, ya onun düşmanı, ya da dininden çıkanlardır... Bu durum onu, diğerleri hakkında sû-i zan beslemeye, hatâ ve ayıplarını araştı-

rı tenkit etmesinde haddi aşmaya götürür. Onların kuyusunu kazmaktan veya çamur atmaktan da sakınmayabilir.

b- Müslümanların çabalarından büyük bir bölümün zayi olabilmesi. Şöyle ki, İslâmî hareketin başka sahalarda, ya da değişik yolla gayret sarfetmeye ihtiyacı olduğu bir zamanda, **bir cemaat, çabalarını diğerinin sarfettiği işlere harcar.** Özellikle de İslâm için çalışanların azaldığı; ihtiyaç ve gereklerin arttığı durumlarda...

c- İslâm için çalışanların ve İslâm cemaatlerinin içine düştükleri **pekçok hatânın tekrar edilmesi.** Bu durumun sebebi, cemaatler arasındaki 'uzaklık' gerçeği ve **birbirlerinin tecrübelerinden istifade etmemeleridir.** Sonuçta hatâlar tekrarlanmış olur. Bazen bu hatâların kurbanı, bütün müslümanlar olur.

d- Müslüman halkların, birden fazla yöne katılmaya çağrıldıklarında, ya da **birkaç İslâmî tarafta birlikte çalışmaları istendiğinde, şaşkınlık ve tereddüt** içine düşmesi. Böylece de bazılarının ortada 'birçok' İslâm'ın ve birbirleriyle vuruşan cephelerin bulunduğu düşüncesine kapılması. Hele hele, İslâm için çalışanlar, birbirlerine karşı duydukları saygıyı yitirmişse; herbir taraf, kendi cemaatini övüp, yalnızlığı ve bütün cemaatlerden uzak kalmayı seçmeye zorlayacak biçimde, bazı müslümanlar hatâ ve sapıklık içinde

olmakla diğerlerini itham ediyorsa.

e- Özellikle düşmanların birliğini ve müslümanlar aleyhine yardımlaşmalarını gördüğünde, her hizip ve cemaatin, **ortak düşman karşısında zayıflık ve eksikliğini hissetmesi**. Böylece her hizip, kendi içinde bir yenilgi ve zaaf duyar; durumunu düzeltmek hususunda olumsuzluğa ve çoğu zaman **ümitsizliğe** boyun eğmeye **meyleder**. Çünkü mü'min, kardeşleriyle güçlüdür.

Bunlar, bana göre, çok cemaatliliğin olumsuz yönlerinden en belirgin olanlarıdır. İslâm için çalışanlar birbirinden uzaklaştığı ve aralarındaki muameleler kötü olduğu sürece, hatâların katlanarak artması muhtemeldir.

OLUMSUZ YÖNLERİN GİDERİLMESİ İÇİN BAŞVURULACAK BAZI YOLLAR

İslâmî cemaatlerin çokluğu olgusuna bakanın, pekçok ve büyük olumlu yönlerin karşısında, bazı olumsuzluklar göreceği de kesindir. Bu durum, çoğu müslümanların ve bir kısım faaliyet adamlarının, çokluk prensibini anlamamaları ve ona temelden kötü bakmaları, bir yönden de genel olarak müslümanların hayatına, özel olarak da bazı faaliyet adamlarının şahsiyetlerine hakim olan büyük cehâlet ve psikolojik hastalıklar sebebiyledir.

Geçmişte bazı fikhî mezhep mensupları arasında meydana gelen bir takım olumsuz tutumlardan bahsettik. Öyle ki aralarında taassubun hâkim olduğu bazı zamanlarda, bu tutumları, **karşılıklı kin ve çarpışmaya veya muhalif mezhep bağlılarıyla evlenmemeye** vb. yüz kızartıcı durumlara kadar ulaşmıştır ki, **İslâm fikhî**

bunların hiçbirisini onaylamaz.

Bu kötü fikhî taassubun **çâresi-** bazılarının düşündüğü gibi- **fıkıh mezheplerini iptal edip, ilmî görüşleri terketmek değil,** müslümanların dinlerinde şuurlandırılmaları, ilmî ihtilâfların ortaya çıkış ve sebeplerinin anlatılması; bunun **tabiî ve şer'î bir tezâhür** olduğunun, ilk asırda bile bulunup, **selef-i sâlih tarafından güzellikle karşılandığının** açıklanmasıdır.

Taassubu giderme yolu böyle olunca, bu, cehâletten kaynaklanan bütün kötü taassupların yok edilmesi yolu olmaya da elverişli olur.

Eğer insanlar, İslâmî cemaatlerin çokluğu gerçeğini kavrasalar, onun tabiî ve gerekli bir görünüm olduğunu, genel olarak İslâmî faaliyet için elverişli bulunduğunu anlasalar ve bunu cemaat çokluğu vâkıası ile çevrelerindeki dâvetçilerin yöntemlerinde açık seçik görselerdi, şüphesiz ona bakışları değişir; aralarında yakınlık ve anlaşma bulunan gruplarda fiilen bulunduğu gibi, faaliyet adamları arasındaki **taassup, nefretleşme ve uzaklaşma; muhabbet, yardımlaşma ve yakınlaşmaya dönüşürdü.** Çalışmalar arasında dağınıklık ve ziyan olma yerine, yardımlaşma ve uyum gelir, faaliyet adamları arasında nasîhatleşme rûhu gelişir ve herkes birbirinin tecrübelerinden istifade ederdi.

Bu müteaddit cemaatler, herhangi bir İslâm

ülkesindeki **muhtelif ilmî üniversiteler gibidir.**

Meselâ her üniversitenin kendine has programı, çalışma metodu, öğretim yönetmeliği ve hocaları bulunabilir. Fakat hepsi ilim tâlibi yetiştirme ve onları kendi ümmetine faydalı, yetişmiş birer eleman olmaları için hazırlamaya çalışırlar.

Ya da her taraftan hastaların geldiği, oraya buraya dağılmış hastanelere veya müteaddit kliniklere benzemektedir. - Nitekim merhum babam da bu benzetmeyi yapıyordu-.

Peki bu klinikler, hastaneler, ya da ilmî üniversiteler arasında, duygusallık veya taassub bulunması uygun mudur? Meğer ki bu üniversite, hastane ve klinikler, ilim ve sağlık gayelerinden başka gayeler edinmiş; hedef ve vazifelerinden sapmış olsunlar.

Üniversitelerdeki bazı öğretim görevlileri, ya da klinik ve hastanelerdeki bazı doktorlar arasında, böyle çirkin durumlar ortaya çıktığında, çözüm, aslâ bu üniversite ve hastanelerin kapısına kilit vurmak veya tek bir üniversite ve hastane ile yetinmek olamaz.

Çözüm ancak, ya sağlık bakanlığının ilgili mercilerine, ya da üniversiteler yüksek kuruluna başvurmaktır. Bunlar problemleri halleder ve umûmun maslahatı doğrultusunda faaliyetleri dü-

zenlerler.

İslâmî cemaatler, aralarında, bir ülkedeki ilmî üniversitelerin sistemine benzer bir sisteme ulaştıkları, böylece her cemaatin bir komuta konseyi ve kendine has idare meclisi, sonra da hepsinin tek bir komuta konseyi ve idare meclisi (Genel şûrâ meclisi) olduğu gün; müslümanlar, arzulanan İslâmî hareketin birliği yolunda büyük bir adım atmış olacaklar; müslümanların ve faaliyet adamlarının arasındaki ayırıcı unsurlar yok olup, aralarında sevgi ve yardımlaşma hâkim olacak ve o zaman da, şu şekilde bir şüphe silinecektir:

Cemaatler birden çok iken birlik nasıl sağlanabilir? İşte günümüzde, bir ülkedeki üniversiteler ve hastaneler müteaddittir ama, hepsi de tek, sistemli ve mütekamil bir işi yapmaktadırlar.

Keşke İslâmî cemaatler, bu kabil düzenlemede, ilmî üniversiteleri geride bıraksalar!... Onlar böyle olmaya daha elverişli ve daha lâyıktırlar. Tâ ki İslâm ülkelerindeki bütün faaliyet adamlarına ideal örnek olabilsinler.

Fakat müteaddit İslâmî cemaatler arasında, bu tür bir düzenin başarıya ulaşabilmesi için, iki hususun gerçekleşmesi gerekir. Onlar da:

1- Birleştirilmiş bir İslâmî hareket oluşturmaya duyulan **samîmî bir arzu**; bunun **zarûretine, faydasına ve uygulama imkânına** olan **güçlü bir îman**.

2- Bu düzenlemeyi sağlayan, onu faydalı, sıhhatli bir yöne çeviren; devam ve kalıcılığını koruyan **kâide ve kurallara riâyet**. Bunun için üniversite ve hastanelerin çalışma sistemlerinde dersler ve ibretler vardır.

İnşaallah müteakip bahişte, bu emeli gerçekleştirmeye yardım edecek bazı kâide ve kuralları arzedeceğim.

İSLÂMÎ HAREKETİN BİRLİĞİ YOLUNDA, BULUNMASI ZARÛRÎ KÂİDE VE ESASLAR

İslâmî hareketin birliğini gerçekleştirme çabasında, İslâmî cemaatlerin ve yardımlaşan organizasyonların, yolun selâmetini, ayakta kalabilme ve semere alabilmenin sürekliliğini garanti etmek için, riâyet etmek zorunda oldukları bir takım kâide ve esaslar vardır.

Bu şart ve kâideler gözetilmediğinde, ya da bir kısmı ihmal edildiğinde, İslâmî hareket ifsad olmuş ve başaşağı edilmiş veya biraraya gelmeler ve yardımlaşmalar, şekilden öteye geçemeyip, boş ve faydasız hale gelmiş olur.

Bu kâide ve esasların önemlilerinden bir kısmı şunlar olabilir:

a- Yardımlaşan bütün tarafların, **çok cemaatlilik prensibini kabul etmesi; fasit gruplaşma veya açık İslâmî çizgiden sapmış cemaatleri terketme hususunda ittifak** ederek, her cemaatin, **diğer İslâmî cemaatlerin varlığını itiraf**

etmesi.

b- Taraflardan her birinin, diğerine saygı duyması, önemli işlerinde onu kendisine yardımcı olarak görmesi, sorumlulukta ortak kabul etmesi, ictihatta muhalif olanlara sû-i zan beslemekten sakınması ve niyetlerinde onları itham etmemesi. Hadîs-i şerîfte şöyle buyurulmuştur:

"Hüsn-ü zan kulluğun güzelliğindedir."(32)

Allah teâlâ da bir âyetinde:

"Ey inananlar, zannın çoğundan sakının. Zîra zannın bir kısmı (vardır ki) günahıdır..."(33), buyurmuştur.

c- Her tarafın, diğer tarafların meziyetlerini itiraf edip, ne kadar az olursa olsun, çalışmalarını takdir etmesi. Meziyet sahiplerinin meziyetini, ancak meziyetli olanlar bilebilir.

d- Hizipçi akılcılıktan ve kötü taassuptan kurtulma ve bir tarafın diğeri üzerine kapsamlılık veya öncelik iddiası, ya da sayı çokluğu ile üstünlük taslamaması. Allah mü'minlere yön verirken şöyle buyuruyor: **Artık kendinizi (beğenip) temize çıkarmayın. O, (fenalıktan) sakınanın kim olduğunu çok iyi bilendir."**(34)

(32) Ebû Dâvûd, Hüsnü'z-zan, 4993

(33) Hucurât, 12

(34) Necm, 32

Kâfirleri kınama makamında da: **"Kendilerini temize çıkaranlara bakmadın mı? Öyle değil, Allah kimi dilerse onu temize çıkarır. Onlara kıl kadar zulmedilmez. Bak, Allah'a karşı nasıl olmadık yalan düzüyorlar. Apaçık bir günah olarak bu yeter".**(35)

e- Taraflar arasında nasihatleşme ve hatâların tekrar edilmemesi için başkalarının tecrübelerinden istifade etme. Hadîs-i şerîfte: **"Din sırf nasîhattir (samimî olmaktır)." "Kimin için?" dedik. Rasûlullah: "Allah için, O'nun Kitabı, Rasûlü, müslümanların yöneticileri ve hepsi için,"** buyurdu".(36) diye nakledilmiştir. Başka bir hadîste de: **"Mü'min bir delikten iki defa ısırılmaz"**(37) buyurulmuştur.

f- Cemaat içerisinde özeleştirî bulunması, kendisi için hatâ ve zaafa ihtimal vermesi; her cemaatin, kendisinin mukemmel ve masum olduğuna inanmaması. Böyle olursa başkalarının nasihatlerini kabul eder ve nereden gelirse gelsin, yapılan tenkitlere gücenmez.

g- Problemleri tesbit ve çârelerini bulma konusunda şer'î şûrâ'ya dayanmak ve onun vereceği kararları benimsemek. Çünkü İslâmî hareket içerisinde şûrânın varlığı, gerekli bir prensip

(35) Nisâ, 49-50

(36) Müslim, 55; Ebû Dâvûd, 4944

(37) Fethu'l-bârî, X, 529; Nevevî, Müslim şerhi, XVIII, 124-125

ve sabit bir metoddur. **"İşlerinizde onlarla müşâvere et"**(38) buyuran Allah, mü'minleri vasıflandırırken de: **"Onların işleri aralarında müşâvere iledir"**(39) buyurmuştur.

h- Üzerinde **İttifak** edilen konularda **yardımlaşmak** ve **ictihâdî** hususlarda ortaya çıkan **ihtilâf noktalarında** karşı tarafı **mazur görmek**. Allah şöyle buyuruyor: **"İyilik ve takvâda yardımlaşın; günah ve düşmanlıkta yardımlaşmayın"**(40)

Üstad Kardâvî, daha önce giriş bölümünde geçen sözünde şöyle diyor: "... Biz, Seyyid Reşit Rızâ'nın ortaya koyduğu ve Şehid İmâm Hasan el-Bennâ'nın benimsediği, meşhur **"Menâr Altın Kâidesi"**ni biliyoruz. Bu da; "üzerinde **ittifak ettiğimiz konularda yardımlaşır, ihtilâf ettiğimiz hususlarda birbirimizi mazur görürüz**", kâidesidir.

Kişi müctehid olur da isabet ederse iki ecir alır; hatâ ederse bir ecir alır. Şiârımız şu olmalıdır: **"benim görüşüm doğrudur, fakat yanlış olma ihtimali de vardır; başkasının görüşü ise yanlıştır, ama doğru olma ihtimali vardır. Doğru da, hatâ da insanı ecir sahibi yapar. Hatâ eden mazurdur, hattâ bir ecir de kazanmıştır..."**

(38) Âl-i İmrân, 159

(39) Şûrâ, 38

(40) Mâide, 2

Bu, önemli ve zarûrî bir kâidedir. Çoğu zaman insanlar bunu iyi anlayamamış ve aralarında ki bütün ihtilâflarda; bütün muhalifler hakkında uygulanabileceğini zannetmişlerdir. Oysa bu, belirttiğimiz kayıtlarla kayıtlanmalıdır.

1- Taraflar arasındaki ilişkilerde açıklığa bağlı kalınması ve kalplerin arasını açan, çekimsellik ve sû-i zan havası yayan **tarafgirâne üslûp ve politik manevralardan sakınılması.**

j- Yardımlaşan tarafların üzerinde ittifak edecekleri ve uygulamakla bağımlı olacakları, meseleleri belirleyen ve **ilişkileri düzenleyen bir iç tüzüğün** tesbit edilmesi.

Bana göre bunlar, toplu faaliyet gösteren ve İslâmî hizmetler sahasında yardımlaşanların ihtiyaç duydukları, gerekli kâide ve esasların en önemlileridir. Tarafların üzerinde ittifak ettikleri ve faaliyet adamlarının, ilişkilerin açıklığı ve hareketin selâmeti için zarûrî gördüğü herhangi bir meşru kâideyi de bunlara katmak mümkündür.

Sonra onu uygulamak için aralarında ahitleşir ve tatbiki hususunu birbirlerine tavsiye ederler. Allah şöyle buyuruyor:

"Andlaşma yaptığınız zaman Allah'ın ah-dini tam yerine getirin (verdiğiniz sözü tutun). Pekiştirdikten sonra yeminleri bozmayın. Çünkü Allah'ı üzerinize kefil (şahit) tuttunuz. Allah yaptıklarınızı bilir. Bir topluluk diğer

bir topluluktan (sayıca ve malca) daha çok olduğu için, yeminlerinizi aranızda bozucu bir vasıta yaparak, ipliğini kuvvetle büktükten sonra çözen kadın gibi olmayın. Çünkü Allah sizi bununla deniyor. Kıyamet günü, hakkında ihtilâfa düştüğünüz şeyi size açıklayacaktır".(41)

(41) Nahl, 91-92

İSLÂMÎ HAREKETİN BİRLİĞİ KONUSUNDA UYGULANABİLİR BAZI YÖNTEMLERİN TAKDİMİ

Tek İslâmî hareketin öneminden bahsetmiş, bazı gereklerini açıklamış ve bir takım kâide ve esaslarına işaret etmiştik. Şimdi bu alanda sunulmuş bazı yöntemler takdim etmemiz gerekir. Söyleyeceklerimiz misal kabîlinden olacaktır. Dolayısıyla biz, faaliyet gösteren tarafların üzerinde ittifak edecekleri ve İslâmî hareket için başarı sağlayacak, hangi meşrû yöntem olursa olsun destekleriz.

Üzerinde ittifak edilecek yöntemin ideal ve mükemmel bir yöntem olması şart değildir. Binaenaleyh, bu yolda bizi mükemmele yaklaştıracak ve arzulanan emele ulaşmamızı kolaylaştıracak herhangi bir tatbikî adım bizim için yeterlidir.

Arzolunacak yöntemlerden bazıları şunlardır:

a- Bazı İslâmî faaliyet sahalarında veya ya-

rarı bütün müslümanları kapsayan eğitim- öğretim ve hayrat gibi **faydalı projelerde**, taraflar arasında **yardımlaşma ve koordinasyon yöntemi**.

Bu tür yardımlaşma ve koordinasyon, her sahayı kapsayınca kadar, kademe kademe yükselir. Bu ise yardımlaşan taraflar arasında, yardımlaşma ve müşâvere üslûbunun yerleştirebildiği karşılıklı güven alış verişiyle orantılıdır.

Bu yöntem, olması gereken durumların en alt seviyesini ve müslümanların hayatında en zayıf bir imanı gösteriyor olmalıdır.

b- Yardımlaşan **bütün tarafların temsil edildiği ortak bir yönetim oluşturulması** ve her taraf ve görüşün, **kendi iç düzenlemesiyle ilgili varlığını korumakla beraber, hepsinin ortak ve tek bir kararla bağımlı olmaları** yöntemi.

Bu iş, üzerinde **ittifak edilmiş genel bir anlaşmanın** sunulmasıyla ve ilişkileri belirleyen, işleri düzenleyen **bir iç tüzüğün konulmasıyla tamamlanır**. Bu, örnek olarak üniversitelerin yüksek kurulu nizamnamesine yakın bir şeydir. Şöyle ki, ortada müşterek bir yüksek kurul vardır. Ama her üniversitenin de kendine has iç nizamnamesi, her kurulun üyeleri ve bir sahası bulunmaktadır.

Bu yöntemin de, hâl-i hazırdaki şartlar altında, şiddetli arzuladığımız, mümkün olan en üstün

hâli temsil ettiği söylenebilir.

c- Pek çok oluşun ve **şahsî özelliklerin** içinde **eridiği** ve müslümanları **tek bir karar ve tek bir hareket plânı** üzerinde toplayan tek bir cemaat ve tek bir idare yöntemi.

Bundan önce geçen yöntemlerden her biri, nihâî şekle ulaşmak için birer hazırlık safhası sayılabilir. İşte bu son yöntem ile müslümanların büyük emeli gerçekleşir ve onlara ecdatlarının yaşadığı vâkıayı hatırlatır; şeref ve izzetlerini onlara tekrar sağlar. Bütün bunlar Allah'a hiç de zor değildir.

Şüphesiz bugün müslümanların, yukarda geçen yöntemlerden herhangi birini ve bir benzerini gerçekleştirmedeki başarıları, tek bir İslâmî hareketi ve tek bir cemaati gerçekleştirmeye doğru atılmış fiilî bir adım sayılır.

İSLÂMÎ HAREKETİN BİRLİĞİ YOLUNDA DENEMELER VE BAZI ENGELLER

Şüphesiz İslâmî hareketin birleştirilmesi emeli, bu hayattaki vazifesini bilen, kendisini ve ümmetini saran tehlikelerin bilincinde olan ve görevini yerine getiren bütün ihlâslı ve hamiyetli müslümanların kalbinde çarpan, umumî ve müşterek bir emeldir.

Bu yüzden bu emelin, müslümanları, çeşitli zaman ve farklı bölgelerde böyle bir vahdete çağırmaya ve karşılıklı yardımlaşmaya dâvete itmesi yadırganamaz.

Ne var ki bu teşebbüslerden çoğu, önüne çıkan ve çıkmakta bulunan iç ve dış engeller sebebiyle başarılı olamamış; yoldayken tökezlemiştir

İç engellerin bir kısmı şunlardır:

a- Yakın geçmişte çoğu müslümanın, uzun süre hayatlarına hakim olan gaflete uyup bu dönemde uzleti ve ayrı yaşamayı benimsemeleri sebebiyle böyle bir adımın zarureti, cema-

atleşmenin yararına ve fiilen mümkün olabileceğine tam olarak inanamamaları.

b- Buna **inanabilenler ile yardımlaşma ve birliğe çağırılarının da, kendi konusunda yeni, bu tür bir cemaatleşme için gerekli olan kâide ve esasları koyma imkânı bulamamaları**; sadece kendilerini bir araya getirmiş olan samimî arzuya yetinip, bazı zamanlarda da **belirsiz bir güvene dayanmaları**.

c- Bu kabil cemaatleşmelerde **gerçek şer'î şûrânın bulunmaması** veya onun kararlarıyla bağımlılığın olmaması ve herkesin **kendi görüşünü beğenip onda ısrar etmesi**.

d- Faaliyet yapanların içinde bile **nefsî arzulara ve kaprislere esir olmanın yaygınlaşması**. **Bu hastalıklardan bir tanesi bile, toplu hareketi bozmaya yeterken, bir de hepsi bir arada bulunursa nasıl olur?**

e- Bir araya gelenler arasındaki ilişkilerde **açık-seçikliğin bulunmaması ve "biz" eksenli düşünme siyaseti ile politik manevra üslûbunun yaygınlaşması**.

f- **Hizipçilikleri uğrunda ve kendilerinin olsun, cemaatlerinin olsun çıkarları yolunda**, her türlü işe **yarar varlıklarını feda eden** bazı faaliyet adamlarındaki **hizip akılcılığının azgınlığı**.

Faaliyet adamlarının müptelâ olduğu daha buna benzer âfet ve hastalıklar vardır. Çoğu za-

man da bunları ortadan kaldırmak ve tedavi etmek için kafa yormazlar. Bu sebeple de **düzenbazlar ve kindarlar, ümmeti zayıflatmak ve İslâmî hareketi baltalamak için bunları istismar ederler.**

İki noktada toplanabilecek dış engeller de şunlardır:

a- **Düşmanların** - şekil ve çeşitliliğinin farklılığına rağmen -**İslâm için çalışanların** bir araya gelmesi ve **söz birliği** etmeleri **tehlikesine karşı bilinçli olmaları** ve buna bağlı olarak, müslümanların planlarını bozup uygulanamaz hale getirmeleri.

b- Entegre **düşmanların hileleri ve çeşitli metodlarla** müslümanlar arasını **ayırma plânları**. Böylece müslümanların gayretlerini parçalayıp, onları, **düşmanların bırakıp kendileriyle uğraşır duruma getirmeleri.**

Düşmanlar, müslümanları birbirine düşürmek ve söz birliklerini parçalamak için, **nahış bir kelimeyi, yanlış bir tavır, saf bir müslümanı, ya da uyanık bir münafığı** ne kadar da **kolay istismar ederler.**

Bütün bunlar, müslümanların birleştirilmesi yolundaki teşebbüsleri sarstı, ya da tökezletti. Sanırım müslümanların yaşadığı iklim veya bölgelerden hiç birisi, tökezletilmelerine rağmen bu güzel teşebbüslerden mahrum değildir. İnşaallah

bu teşebbüsler, bu yolda fiili dersler oluverir de, akılları uyandırır ve himmetleri, sağlam ve iyi planlanmış adımlara sevkeder. Bu teşebbüslerden bir örnek vermekle yetineceğim:

"Sûdân İslâmî Andlaşma Cephesi Projesi". Bu fikir, 25 Kasım 1964 Perşembe günü uygulamaya konuldu. Şöyle ki, Sûdân'daki Müslüman kardeşler ile pekçok İslâmî cemaat- esas özelliklerini muhafaza etmekle beraber- birleştirilmiş bir İslâmî hareketi, İslâmî Andlaşma Cephesi'nin oluşturulmasını ve siyâsî hareket için tek bir metod etrafında buluşmayı kararlaştırdılar.

Ne var ki bazılarına göre, bu oluşumda temsil sıfatı, bir gruba ait değil, ferdî bir özellikti. Bu da, üyelerin siyâsî cephe faaliyetlerine katılmalarının ferdî birer teşebbüs olduğu, bir heyeti, ya da diğer siyâsî heyetleri temsil etmedikleri anlamına geliyordu. Böylece de uygulama düzeyinde bu heyetler, cephe özelliğinden çok, hizip görünümüne yaklaşıyordu.(42)

Bu cephe pekçok faaliyetler ve İslâmî hizmetler gerçekleştirdi. Aldığı sonuçların önemlilerinden olarak, İslâmî harekette yeni ve geniş ufuklar açtı bir takım fikrî, kültürel ve siyâsî tez-

(42) Bu konuda Hartum Üniv. Afr.ve Asya. Araştırma Enstitüsünde yüksek lisans tezi olarak hazırlanan ve henüz basılmamış bir çalışmaya bakılabilir. Ebû Bekr b. Ahmed, İslâmî Andlaşma Cephesi- Araştırma ve Değerlendirme 1980, s. 12-13

ler ortaya attı ki, yankıları milliyetçilik sahasında ve Sûdân'daki İslâmî hareketin seyrinde hâlâ sürmektedir.(43)

Cephenin seyrini ve geçtiğini merhaleleri inceleyen, bu tür cemaatleşmelerin bulunduğu her yerde, tekerrür eden ortak engellerden bir çeşidini bulacaktır ki, bunların çoğu da, yukarıda sözü edilen iç ve dış engellerden birine dayanır.

Ayrıca cephe, kendisini koruyacak, kalıcılık ve devamlılığını garanti edecek kâide ve esaslara muhtaçtır. Keza, hizipçi bakıştan soyutlanmaya, tarafgirâne siyasetten uzaklaşmaya ve saftaki bölünme ve ihtilâfları aşmaya da ihtiyacı vardır.

İslâm âlemi ve hicret edilen ülkeler düzeyinde, İslâmî sahada faaliyet gösterenler tarafından, bu yolda atılmış daha başka adımlar ve projeler de vardır. Allah'tan, böyle güzel denemeler ve faydalı projelerin, ihlâslı çalışanlar için etkili bir ders olmasını istiyoruz. Tâ ki plânlarını onun ışığında hazırlasınlar ve faaliyetlerinin geleceğini, ondan alacakları ibretlerle çizsinler.

Allah şöyle buyuruyor:

"Biz (im uğrumuzda) cihad edenleri biz, elbette yollarımıza iletiriz. Muhakkak ki Allah iyilik edenlerle beraberdir"(44)

(43) Bkz. adı geçen tez, s. 123

(44) Ankebût, 69

ARZULANAN HEDEFİ GERÇEKLEŞTİRME YOLUNDA YENİ BİR ADIM VE BU ADIMIN GEREKTİRDİĞİ HUSUSLAR

İslâmî hareketin birliği, İslâm ümmeti'nin birliğini gerçekleştirmek için esas adım ve fiilî çekirdektir.

Binaenaleyh, ÂLİMLER VE BİRLİK UĞRUNDA İSLÂM İÇİN FAALİYET GÖSTERENLER BİRLEŞMEDİKÇE, İSLÂM ÜMMETİNİN BİRLEŞMESİ MÜMKÜN DEĞİLDİR. Bu temel üzerine bina edilmeyen bir birlik, sadece şeklî bir birliktir; yıkılma tehdidi altındadır. Onu **yıkacak manivelalar da, düşmanlarından önce kendi evlâtlarının elindedir.**

Buradan hareketle, İslâmî faaliyet gösterenlere ve dâvetçilere düşen **ilk vazifelerden biri, saflarını birleştirme hususunda ciddî olarak düşünmeleri ve kabul edip üzerinde ittifak ettikleri herhangi bir yöntem ile İslâmî hareketin birliği yolunda çalışmalarıdır.** Daha önce ben, araştırma ve fikir için uygun olabilecek çeşitli yön-

temlere ait örneklerle işaret etmiştim.

Şüphesiz böyle önemli bir adım, samîmiyetle faaliyet gösterenden pek çok şeyler ister ki, önemlileri şunlardır:

a- Çalışmalarında **Allah için samîmî olma, nefsi arzularından ve şahsî menfaatlerinden Allah için sıyrılma.**

b- Yaşamakta oldukları **gerçeği tam olarak kavrama ve görevlerini açık bir şekilde anlamaya çalışma.**

c- **Dostları ile düşmanları arasını dakik olarak ayırma.**

d- Aralarında **güvenli bir yardımlaşma.**

e- İşlerini **sağlam kâidelere bağlayıp, çalışmalarını inceden inceye düzenleme.**

f- **Cömertlik, fedakârlık, atılım ve yol boyunca sabır.**

g- **Âhireti dünyaya tercih etme; esir olunan cimriliğin çâresine bakma, arzusuna uyulan nefisle ve saflar arasında yayılan diğer nefsi hastalıklarla mücadele etme.**

h- Etraflarındaki **müslümanlara alçak gönüllü davranma ve onlara merhamet kanatlarını yayma.**

ı- **Gurur, büyükenme ve her görüş sahibinin kendi görüşünü beğenmesi hastalıklarını tedavi etme.** Çünkü bunlar toplu hareketin varlığını tehdit eden ve bütünleşmelerini bölünmeye,

yardımlaşmalarını boğazlaşmaya çeviren en tehlikeli hastalıklardandır.

Hülâsa, Allah için **ihlâsı kaybeden**, ya da faaliyet gösterenleri arasında esir olunan **cimriliğin ve peşinden sürüklenen arzuların yayıldığı, dünyanın âhirete tercih edildiği** ve her görüş sahibinin **kendi görüşünü beğendiği bir toplu harekette** ASLÂ BİR HAYIR VE BEREKET OLAMAZ. Nitekim, Rasûlullah (s.a.s) bizi bundan sakındırmış ve açıkça tehlikesine işaret etmiştir:

"... esir olunan cimrilik, peşinden gidilen heves, tercih edilmiş bir dünya ve her görüş sahibinin kendi görüşünü beğendiğini gördüğün zaman, sen özellikle kendine bak, avamı bırak..."(45)

Bu şartlara riayet edildiğinde; ihlâslı çalışanlar, bunların gerçekleşmesi için gayret sarfettiklerinde ve ellerini kardeşlerine uzattıklarında, arzulanan bu emel gerçekleşmiş, bu ayırıcı unsurlar erimiş, faaliyet gösterenler arasındaki engeller yok olmuş ve müslümanlar başkalarına karşı tek bir el haline gelmiş olacaklardır.

Bu mânâda ve bu emel etrafında, İmâm Hasan el-Bennâ, İhvân-ı Müslimîn Cemaati'nin altıncı

(45) Tirmizî, Ebû Dâvûd, İbn Mâce ve diğerleri yaklaşık lafızlarla rivayet etmişlerdir. Tirmizî, 8/222, rk. 3060; İbn Mâce, 2/1331; Ebû Dâvud, 4/213

kongresindeki konuşmasında şöyle diyor:

"... Görüşlerinin farklılığına rağmen, bütün İslâmî cemaatler arasında bizim konumumuz, sevgi, kardeşlik, yardımlaşma ve dostluk konumudur. **Cemaatleri sever, onlarla yardımlaşırız**; görüş ayrılıklarını birbirine yakınlaştırma hususunda elimizden geldiğince gayret gösteririz. Yardımlaşma ve sevgi gölgesinde, Hakkın zaferi olacak şekilde, muhtelif fikirlerin arasını buluruz. Fıkhî bir görüş, ya da mezhebî bir ihtilâf bizimle onların arasını açamaz.

Çünkü Allah'ın dini kolaydır. **Dindeki sertlik yanlılarını din mağlûp eder.** Şüphesiz Allah bizi örnek bir metoda muvaffak kılmıştır ki, hakkı, kalplerin mutmain olduğu, akılların yattığı yumuşak bir üslûpla arıyoruz.

Aynı zamanda biz, isim ve unvanların, şeklî ayırıcı unsurların ve nazari engellerin yok olacağı ve yerine, Muhammedî ordunun saflarını biraraya getiren çalışma birliğinin yerleşeceği günün geleceğine de inanıyoruz. Öyle ki, orada sadece din için çalışan ve Allah yolunun mücahitleri olan **"kardeş müslümanlar"** bulunacaktır..." Dikkat edilirse **"Müslüman Kardeşler"** dememiştir.

Görüldüğü gibi Hasan el-Bennâ, kendi cemaatinin isminin hakim olması ve hükmetmesi konusunda hırslı değildir. Onun hırslı olduğu şey,

yalnızca îmân ve İslâm kardeşliği altında, safları toparlayacak fiilî bir birliktir.

Allah'a hamdolsun ki, **aynı rûhu, pekçok dâvetçi ve cemaat kurucusunun sözlerinde de buluyoruz.** Bu da onların Allah için samîmî olduklarını ve kendilerini O'nun yoluna fedâ ettiklerini gösterir.

SONUÇ

Netice olarak bu, önemli bir konuda, kısa bir araştırmadır. Bu araştırmada, İslâmî hareketin birliği yolunda çalışmak için gerekli olan bazı pratik esaslar ortaya koydum. Bunları, dâvetçilerin ve yüce İslâm için çalışanların önlerine koyuyorum. Umulur ki müsamahalı bir kalp ve dinleyen bir kulak bulur da, İslâmî dâvet yolu üzerinde açık işaretler olmaları için, ihlâslı âlimler bunları araştırır, tartışır ve düzeltirler.

Bu konuda kardeşlerimin önlerine, uzun süre tereddütte kaldığım ve yıllardır düşüncelerimi meşgul eden bir fikri koymuş olmam bana yeter. Bunları, görüşlerini almak ve mütâlâa ve yönlendirmelerinden istifade etmek için, etrafımdaki bazı dâvetçi ve faaliyet adamlarına sundum. - Allah onları hayırla mükâfatlandırsın-.

Bu konuyu yazmayı düşündüğümde ve yazma esnasında, sık sık kafama takılan bir mülâhazaya burada işaret etmek istiyorum:

Bu tür araştırmalar ve bunlarda **açık sözlü ol-**

mak, iki sınıf insanı sıkabilir: Bunlardan biri müslümanlardan ve bazı faaliyet adamlarından, diğeri de düşmanlardandır.

Birinci sınıf:

Bunlar İslâm için çalışmakla beraber, kötü taassup hastalığına yakalanan bazı müslümanlardır. Meydanda kendilerinden başkasını görmekten hoşlanmaz hale gelmişlerdir. Övgüye lâayık davranışların ve güzel işlerin yalnızca kendilerine nisbet edilmesini isterler. Bugün müslümanlarda bir zayıflık veya kusur gördüklerinde de onu hemen başkalarına yüklerler. Bir açıdan çok cemaatlilik onları sevindirmezen, öbür açıdan ayırıcı unsurlar ve ünvanların yok olmasına da râzı olmazlar.

Az olan bu sınıfa şöyle sesleniyorum:

KAPALILIKTAN KURTULUP, DIŞINIZDAKİ KARDEŞLERİNİZE AÇILMANIZIN VAKTİ GELMİŞTİR. Onlarla karşılıklı dostluk, sevgi ve saygı alış verişinde bulunup, üstün olanın üstünlüğünü itiraf etmelisiniz...

Ayrıca -özellikle de pekçok sıkıntı ve tecrübelerden sonra- bu gün İslâmî dâvet sorumluluğu yükünün, parça parça olmuş müslümanların taşıyamayacakları kadar büyük olduğunu bilmeniz de zamanı gelmiştir. Şüphesiz müslümanların en büyük hedefi, ne kadar büyük olursa olsun, bir cemaatin tek başına gerçekleştire-

bilmesinden daha büyüktür.

Sizleri ve kendimizi gurur ve kibre düşmek-
ten sakındırıyoruz. Çünkü **kibir**, hadîs-i şerîfte
buyurulduğu üzere "**Hakkın inkârı ve insanla-
rın hor görülmesidir.**" (46)

İkinci sınıf:

Bu İslâm ümmetinin bütün düşmanları konu-
munda olanlar tarafından temsil edilir. Bunlar
müslümanların parçalanmasını ve birbirlerine ar-
ka çevirmelerini, münbit bir çayır ve müslüman-
ların hayatının derinliklerine sızıp, onları boza-
bilecekleri önemli bir gedik olarak görürler.

**MÜSLÜMANLAR, PARÇALANMALARI
VE ARALARINDAKİ İHTİLÂFLARIYLA
OLDUĞU KADAR, HİÇBİR ŞEYLE DÜŞ-
MANLARINA, KENDİ ALEYHLERİNDE
YARDIM ETMEMİŞLERDİR.**

Ben bu konuda bu iki tavır alışın vukuunu
beklemekle beraber, Allah'tan sonra, müslüman-
ların kâhir ekseriyetinin ve pekçok faaliyet ada-
mının bilincine güveniyorum. Onlar ki, sert ve
acımasız sıkıntılar yaşamış ve yaşamaktadırlar.
Bu ve başka sebeplerden ötürü de, benzer musî-
betlerle karşılaşmaktadırlar.

Umulur ki ihlâslı çalışanlar, müslümanla-
rın, **tuzak ve kinlerinden vazgeçmeyen düş-
manlarına karşı Allah'tan yardım dileyerek,**

(46) Nevevî, Müslim şerhi, II, 89-90

bu yolda **ciddî adımlar atmaya gayretli** olurlar. Allah şöyle buyuruyor:

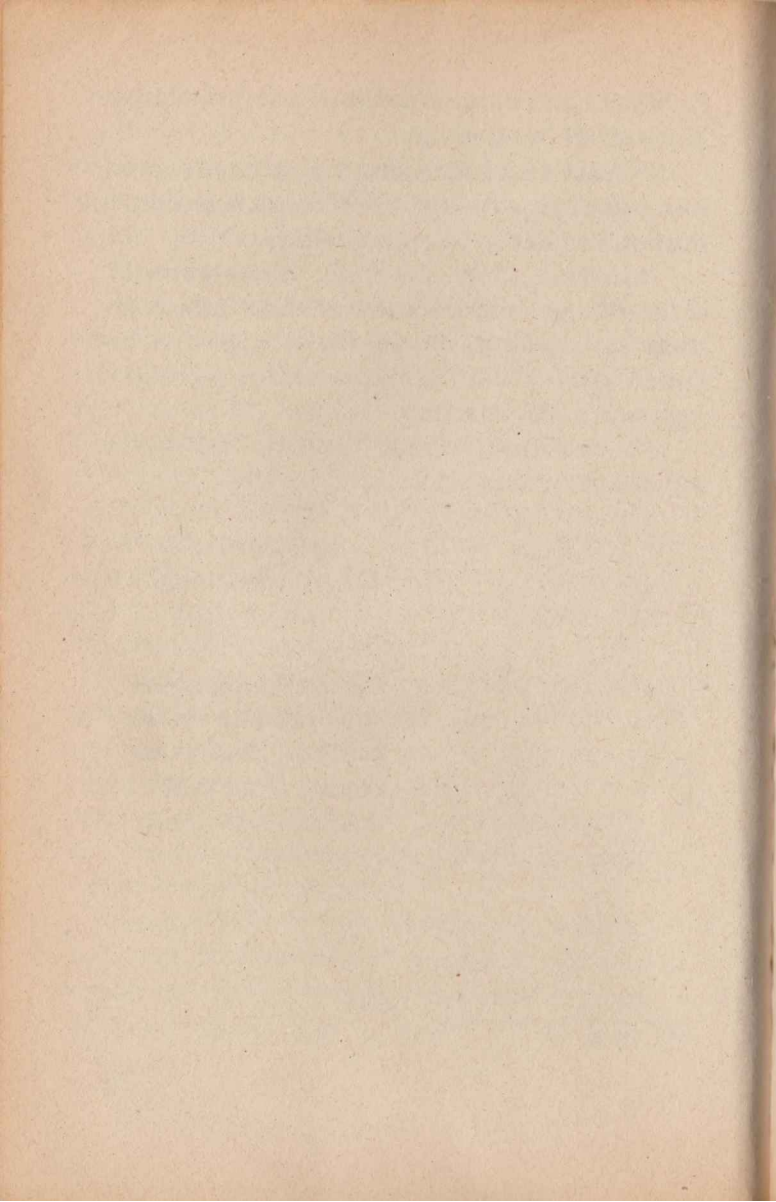
"Onlar tuzak kurarlarken Allah da onun karşılığını yapıyordu. Allah tuzak kuranlara mukabele edenlerin en hayırlısıdır."(47)

Allah'tan şunu istiyorum: **Amellerimizi, sâlih olduğu müddetçe kabul etsin; bozuk olduğu zaman da düzeltsin. Bizim içimizi ve dışımızı ıslah etsin. Şüphesiz O, her istediğini yapmaya gücü yetendir.**

Ve duâlarımızın sonu, âlemlerin Rab'bi olan Allah'a hamd olsun demektir.

10.5.1407 hicrî
10.1.1987 milâdî

Doç.Dr.Muhammed
Ebu'l-Feth el-Beyânûnî
Medîne-i Münevvere
Yüksek İslâmî Dâvet
Enstitüsü Doçenti

BİBLİYOGRAFYA

1- Kur'ân-ı Kerîm

2- Hadîs kitaplarından;

- et-Tahânevî, İ'lâü's-sünen, Kur'ân ve İslâmî İlimler İdaresi yayınlarından, Karaçi-Pakistan

- İbn Mâce, es-Sünen, M.Fuâd Abdülbâkî numaralaması, Dârü'l-fikr

- Ebû Dâvûd, es- Sünen (Avnü'l-ma'bûd ile beraber)

- et-Tirmizî, es-Sünen

- el-Buhârî, es-Sahîh, (Fethu'l-Bârî ile beraber), Abdül'azîz b. Bâz tashîhi, Dârü'l-Fikr

- Müslim, es-Sahîh, (Nevevî şerhi ile beraber), Dârü'l-fikr

- el-Azîmâbâdî, Avnü'l-ma'bûd şerhu Sünen-i Ebî Dâvûd, Mısır

- es-Sââtî, el-Fethu'r-Rabbânî, İmâm Ahmed İ.Hanbel eş-Şeybânî müsnedinin tertibi, Dârü's-şihâb, Kahire

3- Diğer kitaplardan;

- Es'ad Cîlânî, Ebu'l-A'lâ el-Mevdûdî-Fikri

ve Dâveti, II. baskı, Lahor

- Kâdî İyâz, Tertîbü'l-medârik

- Ebû Bekr b. Ahmed, İslâmî Andlaşma Cephesi-Araştırma ve değerlendirme, basılmamış yüksek lisans tezi

- el-Beyânûnî, Fıkîhî ihtilâflar Konusunda Araş., III., bsk., Dârü's-selâm.

- Mustafa Saîd el-Hın, Fıkıh ve Fıkıh usûlü-Tarihî arş. I.bsk., Birleşik Dağ.Şt.

- Hasan el-Bennâ, Beşinci Kongre Risâlesi

- Hasan el-Bennâ, Altıncı Kongre Risâlesi

- Mustafa Meşhûr, Dâvet Yolu (Birleştirme ve ayrılıklarda)

- el-Hacevî, el-Fikrû's-sâmî fî târîhi'l fıkhi'l-islâmî (thk.Abdül'azîz el-Kârî, Medîne)

- el-İslâh dergisi, sayı 77, Şevval 1404 h., Dubai

- İbn Teymiyye, Mecmû'ul-fetâvâ

- eş-Şâtıbî, el-Muvâfakât (Abdullah Draz şerhi)

MUHAMMED EBU'L FETH EL- BEYÂNÛNÎ

Meşhur âlim ve dâvâ adamı ve “el-Hüde'l-İslâmî” cemaatinin kurucusu Ahmed İzzüddîn el-Beyânûnî'nin oğludur.

1359 (1940)'da Suriye'nin Halep şehrinde doğdu. 1385 (1965)'den sonra İmam Muhammed b. Suûd İslâm Üniversitesi'nde öğretim elemanı olarak çalıştı. 1971'de Ezher Üniversitesi Şeriat ve Kanun Fakültesi'nde Usulü Fıkıh” dalında doktor oldu.

Şu anda Medîne'de “İslâm Dâveti Yüksek Enstitüsü”nde profesör olarak çalışmaktadır.

Eserlerinden:

- 1- el-Hükmü't-teklîfi fi'şerîati'l-İslâmiyye.
- 2- Dirâsât fi'l-hilâfeti'l-fıkhiyye (Risale yayınları arasında Türkçe'ye terceme edildi).
- 3- el-İmâm Süfyân es-Sevri, hayâtühü'l-ilmiyye ve'l-ameliyye.
- 4- el-İbâde, Dirâse menheciyye şâmile fi dav'il-kitab ve s-sünne.
- 5- Bazı ilmî araştırmalar.